

Kainuun alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014-2020

KAINUUN MAASEUTU TARJOAA TURVALLISEN, TOIMIVAN, VIIHTYISÄN JA VIRIKKEELLISEN ASUIN-, TYÖ- JA YRITTÄJYYSYMPÄRISTÖN. KAINUUN MAASEUDULLA ON MONIPUOLISTA JA ELINVOIMAISTA YRITYSTOIMINTAA, JOKA LÄHTEE IHMISTEN TARPEISTA, JA JOKA TUKEUTUU LUONNOSTA – MAASTA, METSISTÄ, VESISTÄ JA ILMASTA – SEKÄ VAHVASTA OSAAMISRAKENTEESTA SYNTYVIIN MAHDOLLISUUKSIIN.

Esipuhe...2 | 1. Valittu alueellinen strategia...3 | 2. Suunnitelma...5 | 3. Rahoitus 2014–2020...13 |
4. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako...13 | 5. Läpileikkaavat teemat...16 |
6. Suunnitelman alueellinen valmistelu...18 | Liitteet...19

Esipuhe

Kainuun alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 on alueellisen toteutuksen osuus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Maakunnallinen kehittämissuunnitelma pohjautuu Kainuun alueelliseen maaseudun kehittämisstrategiaan 2014–2020, johon on koottu alueelliset näkemykset tärkeistä alueen maaseudun kehittämisen arvoista, visiosta ja valitusta kehittämisstrategiasta perusteluineen. Kehittämissuunnitelma, aivan kuten strategiakin, on monen eri tahon yhteinen tahdonilmaus maaseudun kehittämisestä. Alueen strategia ja kehittämissuunnitelma muodostavat yhdessä Kainuun maaseutuohjelman.

Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma on laadittu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman ohjeistuksen mukaisesti. Lokakuussa 2012 maa- ja metsätalousministeriöön toimitettua maaseudun kehittämissuunnitelman strategista osaa on ohjeistuksen mukaisesti tarkistettu keväällä 2013, minkä lisäksi on koottu varsinainen suunnitelma-osa kesän aikana. Suunnitelmassa on tiivistetyksi esitetty alueelliset tavoitteet kunkin Kainuuseen vakiintuneen kehittämisteeman osalta. Suunnitelma kattaa yritys-, kehittämis- ja yleishyödyllisten hankkeiden, osin myös LEADER – rahoituksen osalta, rahoittamisen periaatteita. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa on esitetty ne tavoitteet ja rahoitusperiaatteet, jotka koskevat valtakunnallisesti rahoitettavia toimenpiteitä (esim. sitoumukset, sopimukset, tilojen investoinnit jne.).

Alueellisessa kehittämissuunnitelmassa on tarkasteltu toteutettavia toimia valtakunnallisen ohjelmaluonnoksen prioriteettien mukaisesti. Alueella tullaan toteuttamaan kaikkia ohjelman prioriteetteja, mutta niiden toteutuksessa painottuu Kainuun tulevaisuuden kannalta merkityksellisimmät asiat. Prioriteettien lisäksi jokaisen rahoitettavan kehittämishankkeen, yleishyödyllisen investoinnin ja yritysrahoituskohteen on toteutettava jotain ohjelman toimenpidettä. Suunnitelma esittelee myös alueen ohjelmien yhteensovitusta ja työnjakoa sekä sisältää kuvauksen suunnitelman laatimisprosessista. Alueen suunnitelma esittää osaltaan käsityksen rahoituksen mahdollisuuksista ja rajauksista. Lisäksi rahoitusta ohjaavat sekä ylikansallinen EU:n että kansallinen lainsäädäntö. Asetukset ja ohjelmat tulevat jossain määrin muuttumaan vielä ohjelman käsittelyn aikana ja muutoksia tulee tapahtumaan myös ohjelmakauden kuluessa. Kainuun maaseutuohjelman toteutuksessa tullaan huomioimaan myös nämä mahdolliset muutokset.

Suunnitelma on ollut kainuulaisten viranomaisten, kehittäjäorganisaatioiden, kehittäjien ja maakunnan ihmisten kommentoitavana 16.8. – 15.9.2013 välisenä aikana. Kommentit ja muutosehdotukset käsiteltiin Kainuun maaseuturyhmän kokouksessa 23.9.2013 ja ne on otettu suunnitelman viimeistelyssä mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Kiitämme kaikkia alueelliseen ohjelmatyöhön osallistuneita maaseudun ihmisiä sekä alueen toimijoita ja viranomaisia.

Kajaanissa 11.11.2014

Juha Määttä

Kehittämispäällikkö

1. Valittu alueellinen strategia

1.1. Toiminnan arvopohja

Vuoden 2012 alueellisen maaseutustrategian valmistelun yhteydessä Kainuussa on kuultu maaseudun kehittämiseen osallistuvia tahoja Kainuun maaseuturyhmän, erikseen koolle kutsuttujen maakunnallisen tulevaisuustyöpajan ja jatkaiseen teemaohjelmaan liittyen työpajan muodossa sekä teemaohjelmien koordinaattoreita. Kuulemisen perusteella yhteiseksi arvopohjaksi tiivistyivät seuraavat kolmea arvoa ja niitä selittävät tekijät.

Kehitysmyönteisyys

Asiakas- ja kuluttajälähtöisyys
Tulevaisuuden usko, usko omaan tekemiseen
Tasapainoisuus, henkinen hyvinvointi ja yhteisöllisyys
Terve oman arvon tunto

Kestävä kehitys

Ympäristön huomioon ottaminen
Ekologiset raaka-ainevalinnat
Hiilijalanjäljen minimointi
Ekotehokas toiminta ja tuotanto, elinkaariajattelu, vastuullinen toiminta

Hyvä elämä

Yhteistyö
Vanhusten ja nuorten huomioon ottaminen
Maakuntalentiteetin vaalinta
Terveys ja hyvinvointi (unta ja näläkää)

1.2. Toiminnan visio

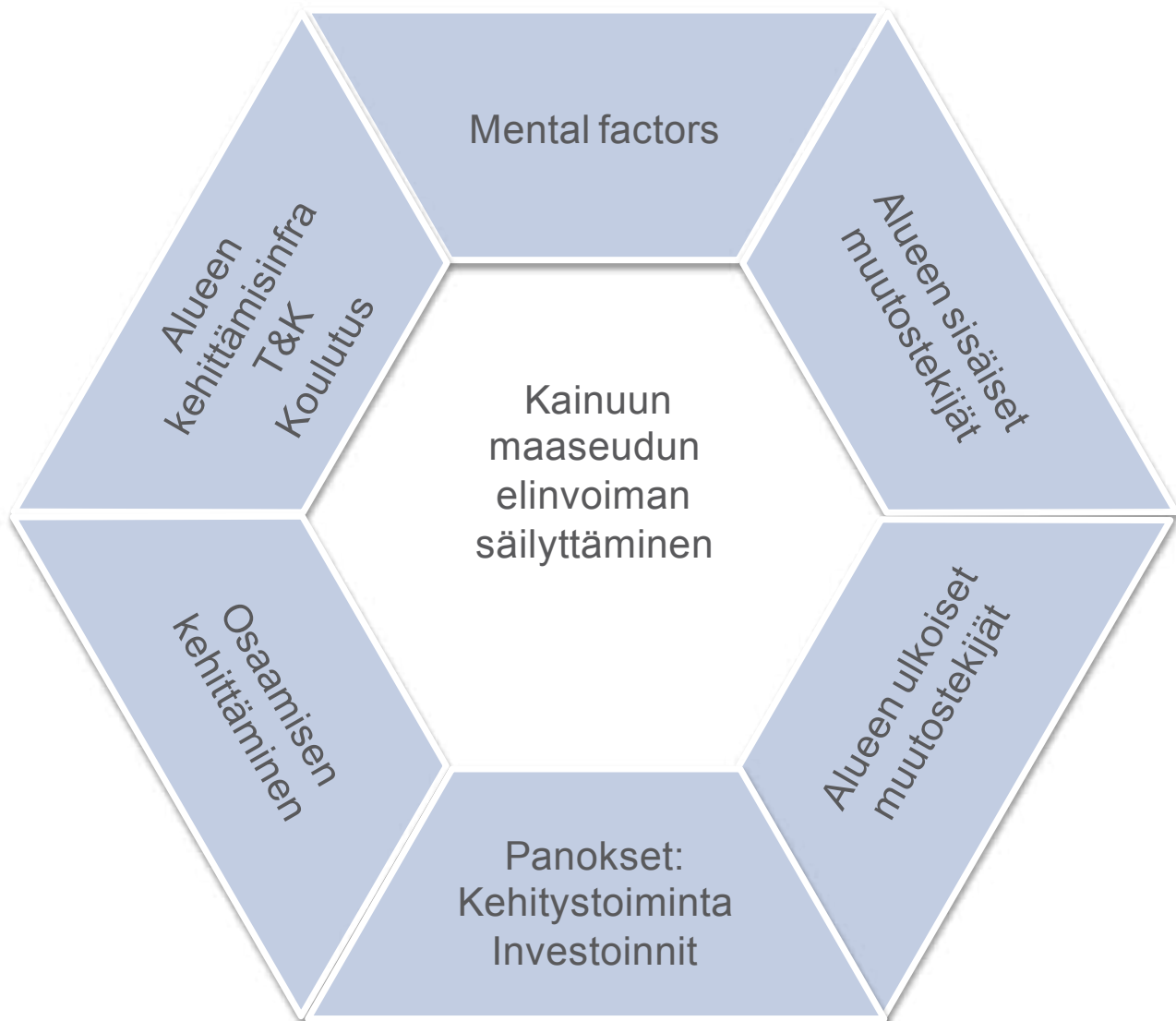
Työpohjaksi otetaan edellisen alueellisen maaseutus suunnitelman visio, jota tarkistetaan tarvittaessa.

Kainuun maaseutu tarjoaa turvallisen, toimivan, viihtyisän ja virikkeellisen asuin-, työ- ja yrittäjyyssympäristön. Kainuun maaseudulla on monipuolista ja elinvoimaista yritystoimintaa, joka lähtee ihmisten tarpeista, ja joka tukeutuu luonnosta – maasta, metsistä, vesistä ja ilmasta – sekä vahvasta osaamisrakenteesta syntyviin mahdollisuuksiin.

1.3. Valittu kehittämisstrategia perusteluineen

Kainuun maakunnan elinvoiman kokonaisvaltainen kehittäminen palvelee myös Kainuun maaseudun kehittämistavoitteita. Kainuun hyvinvoinnin parantaminen palvelee myös sen maaseutua.

Kainuun maaseudun kehittäminen lähtee yhteisesti tunnustetusta arvopohjasta kehitysmuotoisuus, kestävä kehitys ja hyvä elämä.

Alueen kehittäminen tukeutuu sekä alueen sisäisten että ulkoisten muutostekijöiden tunnistamiseen. Sisäisistä tekijöistä tärkeimmät uhkat liittyvät väestöön, sen ikääntymiseen, teolliseen toimintaan ja elinkeino- ja koulutusrakenteisiin. Haasteitamme ovat laaja-alaisen maakunnan infrastruktuurin kehittämis- ja ylläpitotarve ja keskinäisen yhteistyön jatkaminen. Kainuun on rikas luonnostaan; meillä on hyödynnettävissä olevia maamineraaleja ja bioenergian lähteitä. Myös monikulttuurisuuden ja kansainvälistymisen lisääntyminen avaa uusia mahdollisuuksia.

Ulkoiset tekijät voidaan jakaa ylikansallisiin ja kansallisiin muutostekijöihin. EU:n taloustilanne, Eurooppa 2020 strategia ja myös globaali ilmastonmuutos vaikuttavat merkittävimmin EU:n koheesiopolitiikan linjausten kautta arkielämäämme tulevaisuutena. Kuntakentän muutokset, yhteiskunnan panostukset laajakaista- ja liikenneinfraan, hyvinvointipalvelujen kehittämislinjaukset sekä kansallinen elinkeinopolitiikka määräävät keskeisimmät reunaehdot tuleviin kehittämismahdollisuuksiin alueella. Kainuulaisen maatalouden tulevaisuus lepää tulevan CAP -uudistuksen varassa, joskaan suuria muutoksia nykyiseen nähden ei liene odotettavissa. Kuluttajat arvostavat luomu- ja lähiruokaa.

Päähuomio Kainuun maaseudun kehittämisstrategiassa kohdistetaan kolmeen pääasiaan ja niiden väliseen tasapainoon.

- 1) Panokset kehittämistoimintaan ja investointeihin määräävät suurelta osin elinkeinon kehityssuunnat Kainuussa.
- 2) Osaamisen kehittäminen mahdollistaa kasvun ja hyvinvoinnin kehittymisen turvaavat innovaatiot.
- 3) Osaaminen, kehittämistoiminta ja investoinnit pohjautuvat omaleimaiseen kainuulaiseen kehittämisinfraan, T&K – toimintaan sekä koulutukseen.

Kainuun mahdollisuudet kehittää yksin koulutusjärjestelmiä tai tuotekehitysympäristöjä ovat hyvin rajalliset. Siksi meidän onkin liittouduttava ylimaakunnallisesti, kansallisesti ja myös kansainvälisesti tarvittavien osaamisympäristöjen saamiseksi yritysten ja kainuulaisten käyttöön. Kunkin alan kehittämistarve sanelee tarkoituksen mukaisen toimintatavan ja – ympäristön.

Teemapohjaisesta maaseudun kehittämistyöstä saatujen hyvien kokemusten perusteella toimintamallia on perusteltua jatkaa Kainuussa. Teemaperusteisen kehittämistyön valmistelua pyritään jatkamaan entisten 5 teeman pohjalta eli maatalous, metsä- ja puutalous, bioenergia, luontomatkailu ja kylät. Elintarvike/lähiruokateeman valmistelussa on päädytty ratkaisuun, jossa aihealue jää maa- ja metsätalouden teeman osaksi. Teemakohtaiseen päärahoittaja/vastuutaho työjakoja muutetaan siten, että kyläteeman päärahoittajaksi maaseuturahaston osalta tulevat kainuulaiset LEADER -ryhmät. Muut teemat jatkavat ELY -vetoisina.

Teemaperusteinen kehittäminen halutaan nostaa uuteen vaiheeseen tulevalle ohjelmakaudelle. Teemakohtaisen strategisen suunnitelman sisällöt pyritään tarkentamaan tulevalle ohjelmakaudelle yksityiskohtaisiksi toimenpideohjelmiksi, joiden toteutushankkeet voidaan arvioida yhdellä kertaa. Suunnittelujänteenä käytetään puolta ohjelmakauden kestoajasta.

Kehittämistoiminta jatkuu teemaohjelmien toteutushankkeiden kautta, kun jokaiselle hankkeelle tehdään päätökset jatkorahoituksesta. Teemaohjelmien työssä painopistettä siirretään ohjelmakauden toiminnan arviointiin hanketyössä ja kunkin kehittämisalueen tilannearvioon ohjelmakauden loppuvuosina.

2. Suunnitelma

2.1 Tavoitteet teemoittain ohjelmakaudella 2014 – 2020

Kainuun maa- ja puutarhatalouden tuotantopotentiaalin säilyy nykyisessä tasossaan sekä luomu- ja lähiruoan tarjontaa lisätään maakunnassa. Tavoitteen toteuttamiseksi jäsennetään rakennekehitystä tukevien kehitystoimien (vuosi)tavoitteet ja toimenpideohjelma. Vastuutahona on maaseutuelinkeinon kehittämis kokonaisuus. Linkki asiakirjaan: http://www.mtk.fi/liitot/pohjoissuomi/hankkeet/fi_FI/Liiton_hanke/_files/90277029745985718/default/Teemaohjelma%20lopullinen%20versio.pdf

Kainuun metsien hakkumäärä nostetaan pysyvästi 3 miljoonan m³ tasolta 4 miljoonaan m³:iin ja maakunnan puuteollisuuden tuotannon arvo kaksinkertaistetaan. Vastuutahona kehitystoimenpiteiden organisoinnissa ja toteutuksen edistämässä on metsä- ja puutalouden teemaan liittyvä kehittämistoimenpidekokonaisuus

Ohjelma-asiakirja valmistuu kevään 2015 aikana.

Kainuun bioenergiatoimialan liikevaihto kaksinkertaistetaan. Vastuutahona kehitystoimenpiteiden organisoinnissa ja toteutuksen edistämässä on bioenergia-alan kehittämistoimenpidekokonaisuus.

Linkki asiakirjaan: <http://www oulu.fi/kajaaninyliopistokeskus/bioenergia>

Kainuun luontomatkailun liikevaihto kolminkertaistetaan. Vastuutahona kehitystoimenpiteiden organisoinnissa ja toteutuksen edistämässä on luontomatkailun kehittämistoimenpidekokonaisuus.

Ohjelma-asiakirja valmistuu kevään 2015 aikana.

Kainuun kylien elinvoiman säilytetään ja paikallista aloitteellisuutta edistetään sekä kehitetään. Vastuutahoina kehitystoimenpiteiden organisoinnissa ja toteutuksen edistämässä ovat Kainuun paikallisen toimintaryhmät ja kyläteemaan liittyvät kehittämistoimet.

Ohjelma-asiakirja valmistuu kevään 2015 aikana.

2.2 Toiminta teemoittain

Strategian painopisteitä (kehittämisteemoja) tarkastellaan tässä suunnitelmassa prioriteeteittain Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa esille tuodun kuuden maaseudun kehittämistä koskevan EU:n prioriteetin mukaisesti. Kainuussa tullaan toteuttamaan ohjelmakaudella 2014–2020 kaikkia kuutta prioriteettia, ja niiden toteutusta palvelevat alueen maaseudun kehittämisen kannalta keskeisiksi tunnistetut teemat. Jokaisen prioriteetin kohdalla onkin määritetty alueellinen tavoite, johon kehittämissuunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä tähdätään.

Prioriteetti 1:n (Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen maa- ja metsätaloudessa sekä maaseudulla) mukaisissa toimenpiteissä painottuu alueen tarve *uusien innovaatorakenteiden synnyttämiseen ja uusien toimintatapojen, yhteistyörakenteiden kehittämiseen sekä monitieteisten koulutusalarajat ylittävien kehitysprosessien edistämiseen. Soveltavan tutkimuksen, tuotekehityksen ja teknologian kehittämisen vähäistä määrää alueella on voitava kompensoida erilaisten strategisten liittoutumien ja verkostojen avulla.*

Keskeisinä tavoitteina ovat Euroopan innovaatiokumppanuuden(EIP) toimijaryhmien perustaminen alueelle yhteistyössä naapurimaakuntien kanssa, sen myötä uudet innovaatiot maaseutuelinkeinoissa ja niiden käyttöönotto, uusimman teknologian ja tietämyksen siirtämisen edistäminen, yritysten osaamisen kehittäminen sekä tiedon tuottajien, soveltajien ja yrittäjien yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen eri aluetasoilla. Tätä prioriteettia toteuttavat toimenpiteet kohdistuvat biotalouteen kuten esimerkiksi maa- ja metsätalouteen, bioenergiaan sekä maaseudun palveluihin. Prioriteetti 1 ja siihen kytkeytyvät toimenpiteet tukevat ja täydentävät muita prioriteetteja.

Toteuttavat teemat: Kaikki suunnitelmassa nimetyt teemat.

Taulukko 1. Prioriteetti 1, alueellinen kuvaus

Prioriteetti 1. Tietämyksen siirron ja innovaatioiden edistäminen maa- ja metsätaloudessa sekä maaseudulla	
Alueellinen tavoite: Innovaatorakenteiden kehittämisen edistäminen maaseudun elinvoiman lisäämiseksi Kainuussa.	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
- innovaatiotoiminnan juurruttaminen ja edistäminen maaseutukehittämisessä	- yhteistyötoimien määrä (kpl)
- uusia toimintatapoja ja yhteistyörakenteita käyttöön	- koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö)
- tietämyksen ja teknologian siirtomekanismien kehittäminen	- koulutuspäivien lukumäärä (pv)
- verkostoitumisen edistäminen maaseutuelinkeinoissa	- osallistuneiden yritysten määrä (kpl)
- liikkeenjohto- ja talousosaamisen kehittäminen	- laajakaistakuituyhteys %:lla kotitalouksista
- yritysneuvonnan ylläpito ja kehittäminen	- laajakaistakuituyhteys %:lla yrityksistä
- paikallisen identiteetin ja juurien vahvistaminen, luonnon- ja kulttuuri-perinnön arvostuksen lisääminen ja hyödyntäminen uusiksi innovaatioiksi	
- elinikäisen oppimisen edistäminen, asennekasvatus	
- yrittäjien jaksamisen edistäminen	
- sähköisten palvelujen käyttöasteen nostaminen	
- uusien verkkopalvelujen käyttöön otto	

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*, yrittäjyyskasvatus, nuorten elinkeinon siirtymisen edistäminen, yrittäjien työkyvyn ylläpito ja kehittäminen, innovaatiot tuotannonalloissa ja tuotantomenetelmissä; *Kainuun bioenergiateemaohjelma*, koulutus- ja tutkimustoiminta bioenergia-alalla, uusia innovaatioita uusien tulevaisuuden polttoaineiden tuotannossa ja menetelmissä sekä laitteissa, uudet tuotantolaitokset alueella.

Prioriteetissa 2 (Maatalouden kilpailukyvyn ja maatilojen elinkelpoisuuden lisääminen) päätavoitteena on *maakunnan päätuotantosuintien (maito ja naudanliha) tuotantopotentiaalin ylläpito ja kehittäminen kestäväällä tavalla sekä tuotannon monipuolistaminen alueen erikoismaataloutta (avomaantuotanto, marjat) ja luomutuotantoa kehittämällä*. Prioriteetin mukaisilla toimenpiteillä tavoitellaan alueen tuotantoalojen kannattavuuden lisäämistä, päätuotantosuintien suhteellisen osuuden ylläpitämistä, maatilojen monipuolistumista, uudistumista ja erikoistumista sekä luomutuotannon lisäämistä. Myös maatilojen sukupolvenvaihdosten ja tuotannollisten investointien edistäminen ovat keskeisiä tavoitteita Kainuussa.

Taulukko 2. Prioriteetti 2, alueellinen kuvaus

Prioriteetti 2. Maatalouden kilpailukyvyn ja maatilojen elinkelpoisuuden lisääminen	
Alueellinen tavoite: Alueen maatalouden tuotantopotentiaalin säilyttäminen vähintään nykytasolla ohjelmakaudella 2014 – 2020.	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
- maatalouden kannattavuuden lisääminen	- tukea uudistamisinvestointeihin saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista (%)
- päätuotantosuintien suhteellisen osuuden ylläpito ja kehittäminen	- tuettujen tilojen maataloustuotannon muutos vuosi työyksikköä kohti (euroa/AWU)
- luomutuotannon lisääminen	- nuorten viljelijöiden aloittamistukea saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista (%)
- maatilojen monipuolistuminen (erikoiskasvituotannon huomiointi), uudistuminen ja erikoistuminen alueen vahvuuksien mukaisesti	- luomutilojen osuus (%)
- sukupolvenvaihdosten edistäminen	- luomupinta-alan osuus peltoalasta (%)
- tuotannollisten investointien edistäminen	

Toteuttavat teemat: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma, Kainuun bioenergiateemaohjelma, metsätalouteen liittyvä hankekokonaisuus,*

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*, kehittämis- ja koordinaatiohanke, maatalouden kehittämisen osahanke, yrittäjyyskehittäminen osahanke ja osaajaverkostohanke.

Prioriteetti 3 (Elintarvike- ja non food -ketjun organisoitumisen ja maatalouden riskienhallinnan edistäminen) liittyy erityisesti maatalouden kuluttaja/asiakassuhteiden ylläpitoon ja kehittämiseen. Alueelliseksi päätavoitteeksi on nostettu alueen *maa- ja elintarviketalouden imagon kuluttajamyönteinen kehitystyö toimintatapoja ja menetelmiä kehittämällä ja uudistamalla*. Myös *maa- ja elintarviketalouden tuotannon ja tuotteiden elinkaaria jatketaan ja kehitetään kierrätyksen ja energiatuotannon uusien keinoin*.

Tavoitteiden toteuttaminen edellyttää toimenpiteitä ja kehitystyötä, joilla eläinten hyvinvointia lisätään lajin- ja luonnonmukaisten hoitomuotojen edistämällä, alueen kasvi- ja elintarvikkeiden tuotannossa minimoidaan riskit ruokaturvallisuuteen, tuotteiden laatuun ja imagoon. Peltobiomassoihin ja elintarviketuotannon sivuvirtoihin liittyvän tutkimus- ja kehittämistyön avulla maatilojen ja tuotantolaitosten energiaomavaraisuutta saadaan lisättyä. Tuottaja – kuluttaja suhteen ylläpitoon ja kehittämiseen panostetaan nykyistä enemmän kaikilla toiminnan tasoilla.

Toimenpiteet kohdistuvat yhdessä neuvonta- ja koulutustoimenpiteiden (mm. eläinten hyvinvoinnin edistäminen) kanssa tilojen ja yritysten laatutyöhön, turvallisuuden ja jäljitettävyyden parantamiseen sekä luomu- ja lähiruoan tuotanto- ja jakeluketjujen kehittämiseen ja tuotantoon liittyvään bioenergiaan.

Taulukko 3. Prioriteetti 3, alueellinen kuvaus.

Prioriteetti 3. Elintarvike- ja non -food -ketjun organisoitumisen ja maatalouden riskienhallinnan edistäminen	
Alueellinen tavoite: Kainuun maa- ja elintarviketalouden tuotteet ovat tunnettuja, turvallisia ja haluttuja.	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
- eläinten hyvinvointia, terveyttä ja lajimuukaista hoitoa kehitetään kaikilla tuotantosuunnilla	- eläinten hyvinvointikorvaukseen liittyneiden tilojen määrä(kpl)
- kainuulaisten elintarvikkeiden alkuperä on hyvin kuluttajien tiedossa	- laaditut laatujärjestelmät(kpl)
- peltobiomassojen ja elintarviketuotannon sivuvirtojen energia-käyttöä tutkitaan ja kehitetään Kainuusta käsin	- omavalvontasuunnitelmat (kpl)
- maatilat ja jalostusyriykset kehittävät laatujärjestelmiään suunnitelmallisesti	- yhteistyöhankkeiden lukumäärä (kpl)
- Lähiruoan käyttö lisääntyy uusien yhteistyötoimien avulla.	- laitoskeittiöiden lähiruuan käyttö (%)
- tuottaja – käyttäjä yhteistyöhön vakiinnutetaan pysyvät menettelyt	

Toteuttavat teemat: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma, Kainuun bioenergiateemaohjelma.*

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*, Maaseudun imagon parantaminen ja kuluttajatyö eri osahankkeissa; *Kainuun bioenergiateemaohjelma*, MTT biokaasutoimintaympäristön kehityshanke-toiminta, Kainuun ammattioppilaitoksen oppimisympäristöt bioenergia-alalla.

Prioriteetti 4:n (Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen) mukaisissa toimenpiteissä tavoitellaan *maatalouden ympäristökuormituksen vähentämistä kestäväen kehityksen tuotantomenetelmiä käyttöönottamalla ja edistämällä luonnon monimuotoisuutta*. Laadullisia tavoitteita alueella ovat muun muassa kestävä maatalous, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja hoito, ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon liittyvien elinkeinomahdollisuuksien edistäminen sekä luonnonmukaisten tuotantomenetelmien käyttöönotto. Pyrkimyksenä on myös tuoda alueelle teknologiaosaamista luonnonvarojen kestäväen käytön edistämiseksi, kehittää ja ottaa käyttöön erilaisia teknisiä keinoja päästöjen määrän ja eroosion hillitsemiseksi sekä edistää investointeja alalla.

Taulukko 4. Prioriteetti 4, alueellinen kuvaus.

Prioriteetti 4. Maa- ja metsätalouteen liittyvien ekosysteemien ennallistaminen, säilyttäminen ja parantaminen	
Alueellinen tavoite: Maatalouden ympäristökuormituksen vähentäminen ja luonnon monimuotoisuuden lisääminen	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
- ympäristöä säästävien tuotantomenetelmien, ml. luomu, edistämien	- luonnon monimuotoisuutta edistävien sopimusten määrä (kpl)
- luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja hoito	- koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö)
- ympäristöinnovaatioiden edistäminen	- hoidon piirissä olevien kosteikkojen ja perinnebiotooppien määrä (kpl, ha)
- ympäristönhoitoon ja kunnossapitoon liittyvien elinkeinomahdollisuuksien edistäminen	- Investointien määrä (kpl)
- pinta- ja pohjavesien laadusta huolehtiminen	
- vesiensuojeluun ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon liittyvien investointien edistäminen	
- tiedonvälitys ja koulutushankkeet	

Toteuttavat teemat: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*, osajaverkosto-osahanke.

Prioriteettia 5 (Voimavarojen tehokkaan käytön sekä vähähiilisen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektoreilla) toteutetaan alueella keskittyen erityisesti *edistämällä energiatehokkuutta ja – säästöä sekä uusiutuvien energiamuotojen käyttöä sekä materiaalien kierrätystä. Maataloudessa erityishuomio kiinnitetään kasvihuonekaasujen päästöjen ehkäisyyn kotieläintaloudessa ja kasvinviljelyssä, sekä näitä tavoitteita tukevien investointien edistämiseen. Elinkeinojen valmiuksia osallistua kansallisen ja alueellisen biotalousstrategian toteutuksen edistetään koulutuksen ja kehittämistoiminnan keinoin.* Tavoitteiksi on asetetaan muun muassa uusiutuvan energian käytön lisääminen, tehostaminen ja hajautettujen energiaratkaisujen käyttöönoton edistäminen, energiayrittäjyyteen kannustaminen, maatilojen ja maaseutuyritysten energiaomavaraisuuden parantaminen sekä energiantuotannon kustannustehokkuuden lisääminen. Prioriteettiin 5 voi kytkeytyä myös toimenpiteitä, joilla tavoitellaan maaseudun raaka-aineiden jalostusasteen nostamista, kuljetus- ja jakelutien kehittämistä ja puun käyttömuotojen lisäämistä.

Taulukko 5. Prioriteetti 5, alueellinen kuvaus.

Prioriteetti 5. Voimavarojen tehokkaan käytön sekä vähähiilisen ja ilmastoa säästävään talouteen siirtymisen edistäminen maatalous-, elintarvike- ja metsäsektoreilla	
Alueellinen tavoite: Kainuun maaseutuelinkeinot ovat tuotannossaan resurssitehokkaita ja ilmastoa säästäviä. Maakunnassa kootaan kriittistä osaamista kansallisen biotalousstrategian toteutukseen osallistumiseen	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
- uusiutuvan energian käytön lisääminen, käytön tehostaminen ja energian säästäminen	- energiasäästö- ja energiatehokkuusinvestointien määrä(kpl)
- hajautettujen energiaratkaisujen käyttöönoton edistäminen, teknologian ja tuotantomallien kehittäminen	- uusiutuvaa energiaa koskevien investointien kokonaismäärä (kpl)
- yrittäjyyden edistäminen, kylien ja maatilojen elinvoiman lisääminen uusiutuvaan energiaan liittyvillä kehittämistoimilla	- päästöjen vähentämiseen liittyvien investointien määrä (kpl)
- alueen energiaomavaraisuuden parantaminen ja energiantuotannon kustannustehokkuuden lisääminen	- alaan liittyvien koulutuspäivien lukumäärä (kpl)
- logistiikan kehittäminen	- koulutukseen osallistuneiden määrä (lkm.)
- maatalouden ilmastovaikutuksien vähentäminen	
- biotalousosaamisen kehittäminen	
- puun käyttömuotojen lisääminen (esim. puurakentaminen)	
- uusien asiakaslähtöisten palvelujen luominen maa- ja metsätaloussektorille	

Toteuttavat teemat: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma, Kainuun bioenergiateemaohjelma.*

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma*, osajaverkosto osahanke, maatalouden kehittäminen osahanke; *Kainuun bioenergiateemaohjelma*, biokaasutuotannon tehostaminen ja uudet tuotteet, biokaasun tuottaminen nurmesta – hankekokonaisuus, metsäenergian tuotanto ja käyttö, kylien bioenergia-asioiden edistäminen. *Kainuun metsä- ja puutalouden kehittämiskokonaisuus*, puurakentamisen edistämistoimet

Prioriteetissa 6 (Sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla) alueelliseksi tavoitteeksi on asetettu *elintarviketalouden elvyttäminen ja kehittäminen Kainuussa, erityisesti lähi- ja luomuruoan statusta nostamalla, paikallisen puunjalostuksen edistäminen, luontomatkailualan kasvun edistäminen yrityksiä ja toimintaympäristöä kehittämällä, muiden maaseudun palvelujen mukaan lukien matkailu, kehittäminen ja kaupallistaminen, maaseudun yhteisöjen elinvoimaisuuden ja toiminnallisuuden turvaaminen sekä kylien ja paikallisyhteisöjen turvallisuuden ylläpito. Asumisen edellytysten turvaaminen ja työmahdollisuuksien luominen maaseudulle ovat myös kehittämistoiminnan keskiössä.*

Prioriteettia toteuttavat toimenpiteet, joilla tähdätään esimerkiksi yritysten kestävän kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantamiseen, uusien yritysten perustamisen edistämisen ja yrittäjyyden esteiden poistamiseen, ja yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdosten edistämiseen. Yritystoimintaan liittyvien tavoitteiden lisäksi pyrkimyksenä on säilyttää maaseutu houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä, lisätä psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia maaseutualueilla, edistää lähidemokratiaa, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä kehittää kylien infrastruktuuria. Keskeistä on myös maaseutuun pohjautuvien uusien tuotteiden ja palvelujen kehittäminen elinkeinojen ja ansaintamahdollisuuksien monipuolistamiseksi.

Taulukko 6. Prioriteetti 6, alueellinen kuvaus.

Prioriteetti 6. Sosiaalisen osallisuuden, köyhyden vähentämisen ja taloudellisen kehityksen edistäminen maaseutualueilla	
<p>Alueellinen tavoite: <i>Kainuulaisen luomu- ja lähiruuan tuotantoa lisätään, paikallisen puunjalostusta edistetään, luontomatkailualaa kasvatetaan yrityksiä ja toimintaympäristöä kehittämällä, muita maaseudun palveluja kehitetään ja kaupallistetaan, maaseudun yhteisöjen elinvoimaisuutta ja toiminnallisuutta turvataan sekä kylien ja paikallisyhteisöjen turvallisuutta ylläpidetään. Asumisen edellytysten turvaaminen ja työmahdollisuuksien luominen maaseudulle ovat kehittämistoiminnan keskiössä.</i></p> <p>Prioriteetin laadulliset ja määrälliset tavoitteet tarkastellaan kahtiajaolla: 1) taloudellisen kehityksen, työllisyyden ja yritystoiminnan edistäminen maaseutu-alueilla 2) paikallisen osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä syrjäytymisen vähentäminen ja ehkäisy</p>	
Laadulliset tavoitteet	Määrälliset tavoitteet, mittarit
1. taloudellisen kehityksen, työllisyyden ja yritystoiminnan edistäminen maaseutu-alueilla	- tuetuissa hankkeissa syntyneet pysyvät työpaikat (kpl)
- yritysten kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantaminen, uuden yritystoiminnan luominen ja yrittäjyyden esteiden poistaminen	- parantuneista palveluista/ infrastruktuurista hyötyvän maaseutuväestön määrä (hlö)
- yritysten toimitilojen, laitteiden ja koneiden kehittäminen ja uudistaminen nykyaikaisia vaatimuksia ja tuotantoa vastaavaksi	- uusien yritysten määrä (kpl)
- kysyntälähtöinen tuotannon kehittäminen alueella, mm. luomu- ja lähiruuan tuotanto- ja jakeluketjujen kehittäminen, paikallinen mekaaninen puunjalostus, luontomatkailu, maaseudun palveluliiketoiminta, ym.	- uusien tuotteiden ja palvelujen määrä (kpl)
	- uusia tekniikoita ja/ tai toimintatapoja hyödyntävien tuettujen yritysten määrä (kpl)
	- nuorten perustamien yritysten määrä (yritystukien määrä/ kpl)
2. paikallisen osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä syrjäytymisen vähentäminen ja ehkäisy	
- uudet tulevaisuuden työmahdollisuudet ja innovatiiviset ratkaisut palvelujen tuottamiseksi	- yhteisölliset kehittämishankkeet (kpl)
- hyvän elämän edellytysten tukeminen, alueen vetovoiman lisääminen	- tuettujen yleishyödyllisten investointien määrä (kpl)
- maaseudun säilyminen houkuttelevana ja monipuolisena asuin- ja työympäristönä	- infrastruktuurin kehittämishankkeet (kpl)
- maaseudulla asumisen ja elämisen esteiden vähentäminen, erityisesti nuoret	
- lähidemokratian, suoran vaikuttamisen, yhteisöllisyyden ja suvaitsevaisuuden edistäminen	
- kylien infrastruktuurin, ml. tietoliikenneyhteyksien kehittäminen asumisen, työn tekemisen ja yrittämisen edellytysten parantamiseksi	
- psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääminen maaseutualueilla, työn tekemiseen liittyvän jaksamisen edistäminen; työn, yrittäjyyden ja vapaa-ajan joustava yhdistäminen	

Toteuttavat teemat: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma, Kainuun bioenergian teemaohjelma, Kainuun metsä- ja puutalouden kehittämisen hankekokonaisuus, Kainuun luontomatkailun kehittämisen hankekokonaisuus.*

Erityisesti painotetaan teemoissa toimenpiteillä: *Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma, yrittäjyyden kehittäminen osahanke, osajaverkosto-osahanke; Kainuun bioenergiateemaohjelma, metsäenergian tuotanto ja käyttö, kylien bioenergia-asioiden edistäminen. Kainuun metsä ja puutalouden kehittämisen hankekokonaisuus, yrittäjyyden edistäminen alalla, yhteistyötoimet kansainvälistymisen edistämiseksi, osajaverkosto-osahanke; Kainuun luontomatkailun kehittämisen hankekokonaisuus, koulutushankkeet, tuotekehitys ja markkinointihankkeet ja reitistöstrategian toteuttamishankkeet.*

Prioriteettien määrälliset tavoitteet on koottu liitteeseen 1.

Alueellisten tavoitteiden toteuttamiseksi maakuntaan ohjattua rahoitusta kanavoidaan hanke- ja yritystukiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 toimenpiteistä:

- Tietämyksen siirtoa ja tiedotusta koskevat toimet (ohjelman kohta 8.2.1. M01)
- Investoinnit fyysiseen omaisuuteen (ohjelman kohta 8.2.3. M04)
- Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen (ohjelman kohta 8.2.4. M06)
- Peruspalvelut ja kylien kunnostus maaseutualueilla (ohjelman kohta 8.2.5. M07)
- Yhteistyö (ohjelman kohta 8.2.10. M16)

Lisäksi alueella toteutetaan LEADER -toimenpidettä toimintaryhmien kautta.

Toimintalogiikkaa kuvataan kuviossa 1.

Prioriteettien lisäksi jokaisen rahoitettavan kehittämishankkeen, yleishyödyllisen investoinnin ja yritysrahoituskohteen on toteutettava jotain tai useampaa ohjelman toimenpidettä. Toimenpidekuvaukset ovat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014 – 2020 asiakirjassa.

Kuva1. Prioriteetit, läpileikkaavat teemat ja valitut toimenpiteet alueella

Kehittämissuunnitelman toimet kohdistuvat uuden kaupunki-maaseutu-luokituksen(SYKE, aluetypologia 2013) pohjalta tarkennetulle rajaukselle Kajaanin keskustaajaman ulkopuolisesta maaseutualueesta Kainuussa(liite2.). Maaseutualueen rajausta on tehty yhteistyössä Oulujärvi LEADER - toimintaryhmän kanssa ja se koskee sekä yritys- ja hankerahoitusta. Yritysrahoituksessa painotetaan harvaan asuttua ja ydinmaaseutua, mutta rahoitusta voidaan suunnata myös kaupungin läheiselle maaseudulle, maaseudun paikalliskeskuksiin ja erityisen perustellusta syystä kaupunkialueille. Kehittämishankkeissa lähtökohtana on, että toiminta ja hyöty kohdistuvat maaseudulle.

Kainuun ELY -keskuksen maaseutu- ja energiayksikkö käyttää Kainuun maaseutus suunnitelma 2014 - 2020 asiakirjan ja Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman mukaiseen rahoitukseen valittavien maaseudun kehittämishankkeiden (ml. yritystukihankkeet) valintakriteereinä Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman hyväksytyjä valintakriteereitä. Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman yleiset valintakriteerit otetaan ohjelman prioriteeteissa ja toimenpiteissä kuvatulla menettelytavalla huomioon hankkeiden arvioinnissa. Tämän lisäksi maaseuturahasto -osarahoitteisten maaseudun kehittämishankkeiden tulee toteuttaa Kainuussa pääsääntöisesti kahta tai useampaa seuraavista valintakriteereistä.

Toimet ovat

- sidoksissa laajempaan teemaperusteiseen maaseudun kehittämiseen
- maaseutuyritysten kannattavuutta ja kustannustehokkuutta lisääviä
- uusien yritysten, tuotteiden tai palvelujen kehittämiseen suuntautuneita
- bioenergian käyttöä lisääviä ja toiminnan hiilijalanjälkeä vähentäviä
- uusia innovaatioita synnyttäviä ja niiden käyttöön ottoa kannustavia
- monimuotoisen maaseudun kehittymistä tukevia
- nuorten ja naisten osallisuutta toimintaan lisääviä
- alueen omaehtoista aktiivisuutta ja yhteistyötä lisääviä
- kylien kehittämishankkeissa kylien elinkeinolliseen kehittymiseen vaikuttavia
- eri toimijoiden keskinäistä yhteistyötä lisääviä ja uusia toimintamuotoja hakevia
- maaseutualueiden kokonaisvaltaista hyvinvointia lisääviä

3. Rahoitus 2014–2020

Arvio julkisen rahoituksen kokonaistarpeesta koko ohjelmakaudella Kainuussa on 22 780 000 €.

Kuntarahoituksen osuus julkisesta rahoituksesta on 2,5 % eli 569 500 €.

Teknistä apua käytetään hallintoon 1 500 967 €, henkilöstön tarve keskimäärin 4,0 htv/v.

Muut teknisen avun menot (tiedotus, arviointi 290 000 €, muut kulut 130 000 €) ovat yhteensä 420 000 €.

3.1. Toimenpiteiden julkinen rahoitus

Taulukko 7. Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoitus 2014 – 2020 toimenpiteittäin

Manner-Suomen ohjelman toimenpide	Rahoitus €
7.2. Tietämyksen siirtoa ja tiedotusta koskevat toimet	4 400 000
7.4. Investoinnit fyysiseen omaisuuteen, josta	2 000 000
7.4.2. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden jalostus, markkinoille saattaminen ja kehittäminen	
7.5. Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen, josta	
7.5.2 Yrityksen perustamistuki muun kuin maataloustoiminnan aloittamiseksi maaseutualueilla	3 000 000
7.5.3 Tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseen ja kehittämiseen	6 000 000
7.6. Peruspalvelut ja kylien kunnostus maaseutualueilla	3 500 000
7.11. Yhteistyö	3 880 000
Yhteensä	22 780 000

4. Alueen ohjelmien yhteensovitus ja työnjako

Kainuun ELY – keskuksen maaseutu- ja energiayksikkö jatkaa Kainuussa ohjelmakaudella 2007–2013 muotoutunutta työnjakoa myös kauden 2014–2020 toimenpiteiden yhteensovituksessa maaseuturahaston hanke- ja yritystukien osalta suhteessa muihin rahoittajiin ja tukimuotoihin.

Yhteistyön vakiintunut menettely on yhteen sovittaa viranomaistasolla valittavat tukitoimet Kainuun maakunnan rahoitusryhmässä. Kainuun maakunnanyhteistyöryhmän(MYR) työjärjestyksen mukaisesti yli 400 000 euron kustannusarvion omaavat hankkeet käsitellään MYR:ssä. Maaseuturahaston hankkeet tuodaan yhteensovitusmielessä tiedoksi MYR:lle.

Yritystukien osalta yhteensovitusta on yrityshankkeiden osalta yritys- ja työvoimapalvelut (YTP) - yksikön yritysryhmässä, jonka kokouksiin tarvittaessa kutsutaan toimintaryhmien edustus. Viranomaistahot käyvät keskenään ja toimintaryhmien kanssa myös suoria yhteensovituskeskusteluja kokousten välillä.

Ohjelmakauden 2014–2020 yhteensovitusta on tehty samoissa tilaisuuksissa. Maakunnan yhteistyöryhmää ja sen sihteeristöä on säännöllisesti informoitu alueellisesta valmistelusta.

Työnjako paikallisten toimintaryhmien kanssa

Kainuun ELY - keskuksen ja kainuulaisten LEADER - toimintaryhmien kesken on tehty keväällä 2013 hanke- ja yritystukien valintaa ja yhteensovitusta koskeva asiakirja tulevalle ohjelmakaudelle. Asiakirjassa todetaan, että Kainuussa LEADER – ryhmien ja ELY – keskuksen välinen yhteistyö, yhteensovitus ja työnjako ovat toimineet jo pitkään sujuvasti, ongelmitta ja hyvässä yhteishengessä. Tätä on tukenut tahojen toimipaikkojen sijainti samassa rakennuskokonaisuudessa.

Tehdyn työjaon mukaan ohjelmakaudella 2014 – 2020 ELY – keskus painottaa maaseuturahaston osalta erityisesti elinkeinojen kehittämistä ja luonnonvarojen hyödyntämistä. Alueellisen maaseutustrategian toteutumista pyritään edistämään maakunnan laajuisilla teemahankkeilla ja niiden toiminnasta nousevilla kehittämishankkeilla ja eri toimialoihin kohdennetuilla yritystuilla. Samoja elementtejä sisältyy myös LEADER – ryhmien strategioihin, mutta painotus on pienissä, paikallislähtöisissä toimenpiteissä, jotka ovat syntyneet LEADER – toiminnan vaikutuksesta. LEADER – hankkeissa ja – yritystuissa korostuu innovatiivisuus ja kokeilevuus. Toimintaryhmät suuntaavat toimintaansa entistä tavoitteellisemmin kohti kylätoimintaa, kolmatta sektoria, pienyrityksiä ja muita paikallisia ruohonjuuritason toimijoita. Alueen kukin toimintaryhmä täydentää yhteistä strategiaa omilla yksityiskohtaisemmilla tavoitteilla ja toimenpiteillä. Asiakirjassa on linjattu työnjakoa ja yhteensovitusta koskevat linjaukset yksityiskohtaisin kaikilla tässä suunnitelmassa nimetyillä 5 käyttöön otettavalla toimenpiteellä lisättyinä ympäristökorvauksia koskevalla toimenpiteellä.

ELY - keskus ja toimintaryhmät rahoittavat kaikkia tukimuotoja (yritys- ja kehittämishankkeita) ohjelmien ja säädösten mukaisesti. ELY - keskuksen rahoittamat maaseuturahaston kehittämishankkeet ja niihin liittyvät investoinnit ovat pääosin maakunnallisia. ELY - keskukselta voidaan tarvittaessa rahoittaa kuitenkin myös paikallisia, kustannusarvioltaan suuria kehittämishankkeita ja investointeja, mikäli ne ovat erityisen merkittäviä maaseudun kehittymisen kannalta.

Yritysrahoituksen osalta pääpaino maaseuturahaston varojen sitomisessa ELY - keskuksessa on 2–10 htv:n Kainuun teemaohjelmien teemoihin liittyviin ja muihin maaseudun raaka-aineita ja voimavaroja hyödyntävissä sekä maaseudun palvelutoimintaa edistävissä, pääasiassa taajama-alueiden ulkopuolisissa yrityksissä ja pk - elintarvikeyrityksissä (elintarvikeyritykset voivat sijaita myös taajamissa). Maaseuturahaston rahoituskelpoisia ovat myös 10 -50 henkilöä työllistävät yritykset. Näiden tukemisessa noudatetaan yritys-, innovaatio- ja työllisyysyksikön kanssa sovittavia menettelyjä.

Toimintaryhmät rahoittavat pääsääntöisesti toiminta-alueensa pieniä, 1–2 htv:n yrityksiä kaikilla ohjelmien mahdollisilla tukimuodoilla. Erityisesti pyritään tukemaan aloittavia yrityksiä ja paikallisesti merkittäviä palveluita. Yritystoiminnan tukemisessa toimintaryhmät kannustavat yrityksiä verkostoitumaan ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia toimintatapoja.

Työnjako rakennerahastojen kanssa

Rakennerahastojen, Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) alueellinen ohjelmatyö sekä maaseuturahastosta tuettavat, alueelliseen ja paikallisiin maaseudun kehittämisstrategioihin 2014–2020 pohjautuvat kehittämistoimet täydentävät toisiaan. Maantieteellisesti maaseuturahaston rahoitus painottuu kaupunki-maaseutu-luokituksessa ns. harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Maaseuturahaston toimet voivat kohdistua myös kaupungin läheiselle maaseudulle, maaseudun paikalliskeskuksiin ja ohjelmasta poisrajattujen kaupunkien keskusta-alueiden ulkopuolisille alueille. Elintarvikealan pk-yrityksille ja maataloille, jotka harjoittavat maataloustuotteiden jalostusta, markkinoille saattamista ja kehittämistä, tuki on kuitenkin lähtökohtaisesti mahdollista koko alueella, myös kaupunkialueilla. Rahoitus on pitkälti toimialasta riippumatonta, mutta Kainuun maaseutustrategian mukaisesti yhteisesti rahoitettaviksi kohdeteemoiksi halutaan maa- ja metsätaloutta lukuun ottamatta kaikkia muita kehittämisen kohteiksi nimettyjä teemaohjelmia/-strategioita; puutalous, bioenergia, luontomatkailu ja kylät.

Maaseuturahastosta rahoitetaan toimiala rajoittamatta investointeja kaikissa maatalan yhteydessä toimivissa mikro- ja pienyrityksissä sekä maaseutualueilla ilman maatilakäytäntää toimivissa mikro- ja pienyrityksissä. EAKR ei rahoita pääsääntöisesti maatilalla toimivia yrityksiä, mutta EAKR -toimet voivat tukea niitä välillisesti erilaisten esimerkiksi kehittämishankkeiden kautta sekä rahoittamalla mm. uusiutuvan energian käyttöön liittyviä hankkeita. Toimet kohdistuvat erityisesti uusiutuvan energian raaka-ainetuotantoa ja jalostusta palvelevan liiketoiminnan kehittämiseen, uusiutuvan energian hajautettuun tuotantoon, jakeluun ja käytön edistämiseen sekä maatalojen energiatehokkuuden parantamiseen. Linjaus pääpainopisteistä ei ole poissulkevaa.

Maaseuturahaston toimin tuetaan erityisesti paikallistason (LEADER) kehitystoimintaa maaseudun elämänlaadun parantamiseksi. EAKR - toimet täydentävät ja tukevat maaseudun kehitystä erityisesti laajoissa, alueellisissa ja sitä laajemmista kehittämistoimista sekä investoinneista, jotka tukevat yhteyksien, infrastruktuurin ja palvelujen kehittämistä. Infrastruktuuria kehitetään lähinnä elinkeinotoiminnan kehittämisehdien poistamisen näkökulmasta. Maaseuturahasto osallistuu varsinkin taajamien ulkopuolisiin kylämittakaavan infrastruktuuri-investointeihin. Kyläkohtaisia laajakaistahankeita voidaan rahoittaa määrärahojen puitteissa maaseuturahastosta.

Yrityspalveluiden kehittäminen, tutkimustoiminta ja yhteistyö eri toimijoiden välillä, verkostoitumisen tukeminen sekä innovaatioiden käyttöönoton tehostuminen ovat merkittäviä EAKR - rahoitteisia toimia maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamisen kannalta. Myös maaseuturahastosta voidaan rahoittaa mittakaavaltaan pienempiä innovaatioiden edistämiseen ja yhteistyöhön liittyviä toimia, ennen muuta maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osalta mikroyritysten ja tutkimuksen yhteistyöverkoston ja klustereiden syntymiseksi. EAKR:n osalta on huomattava, että pk-yritysten kilpailukyvyyn sekä uusimman tiedon ja osaamisen tuottamisen ja hyödyntämisen toimintalinjoilla tulee vähintään 25 % toimista kohdentaa vähähiilisen talouden edistämiseen.

Muutoin EAKR-ohjelma sisältää mm. yritysten kehittämistoimia, jotka suuntautuvat kokoluokaltaan suurempiin tai erityisen kasvuhakuisiin yrityksiin sekä muihin kuin maatalouden ensiasteen jalostajiin. Pk -yritysten kilpailukyvyyn parantamisessa erityistä huomiota tulee kiinnittää yhteistyöhön ja työnjakoon maaseutuohjelman kanssa. Pk - yritysten kasvun ja kehittämisen välineinä käytetään pääosin yritystukilain mukaista rahoitusta. Maaseutualueilla mikro- ja pienyritysten kasvuun ja kehittämiseen käytetään myös Euroopan maaseuturahaston rahoitusta.

EAKR:n rahoitusta suunnataan mikroyrityksille myös maaseutualueille, jos

- yrityksen potentiaaliset markkinat ovat paikallisia (kunta, seutukunta, maakunta) laajemmat
- yrityksellä on edellytyksiä vientimarkkinoille (oma suora vienti tai vienti esim. alihankkijana osana
- verkostoa) tai jotka ovat jo vientiyrityksiä
- tuotannollinen tai palveluyritys on erityisen osaamisintensiivinen
- tuotannollinen tai palveluyritys on innovatiivista teknologiaa hyödyntävä ja kehittävä
- yritys toimii osana tai pyrkii osaksi teknologiayritysten ja/ tai vientiyritysten verkostoa
- yritys on selkeästi kasvamassa tai realistisesti tavoittelee kasvua mikroyrityskokoa suuremmaksi vähintään 10 htv yritykseksi.

Yritysten toimintaympäristön kehittämiseen käytetään ELY-keskuksen ja maakunnan liiton kehittämisrahoitusta. Alueen elinkeinorakennetta ja yritysten toimintaympäristöä vahvistavien investointien rahoitukseen käytetään maakunnan liitojen kehittämisrahoitusta.

Kainuu-ohjelman saavutettavuuden toimintalinjalla on selkeä yhteys tulevan maaseutuohjelman sisältöihin, maaseutuyrittäjyyden toimintaedellytysten parantamisen lähtökohdista. Matkailun osalta maaseuturahasto rahoittaa ensisijaisesti maatala- ja luontomatkailua sekä maaseudulla toimivia matkailualan mikroyrityksiä ja niiden kehittämistoimia. Vastaa- vasti EAKR rahoittaa määrärahojen ja säädösten puitteissa suurempia matkailualan yrityksiä sekä matkailukeskuksia. Alustavan arvion mukaan EAKR-toimin voidaan osallistua muuta kuin maatalousmaata koskevan ympäristön parantamiseen esimerkiksi matkailuelinkeinojen kehittämiseksi, luonnon monipuolisuuden edistämiseksi ja elinkeinotoiminnassa syntyvien ympäristövaikutusten hallitsemiseksi. EAKR-osarahoituksella voidaan ympäristöteemaisia hankkeita rahoittaa kuitenkin lähinnä demonstraatio- tai innovaatiotyypisissä hankkeina nykyisestä ohjelmakaudesta poiketen. Ns. perinteiset ympäristön ja vesien kunnostushankkeet eivät ole tukielpöistä toimintaa tulevalla ohjelmakaudella.

ESR-ohjelma vastaa ennen muuta sosiaalisen pääoman kehittämisestä ja ohjelmasta rahoitetaan pääasiassa koulutukseen, työhyvinvointiin, yleiseen yrittäjyysosaamiseen, työllistymisen edistämiseen ja työvoiman saannin turvaami-

seen sekä syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Sosiaalirahasto vastaa tasavertaisesti kaupungin ja maaseudun eri väestöryhmien keskinäisestä, vuorovaikutteisesta ja uusiakin mahdollisuuksia luovista toimista sekä toimintamallien rakentamisesta. ESR - ohjelma mahdollistaa yhteistyön muiden jäsenmaiden kanssa sosiaalirahaston toiminta-alalla. Sosiaalirahaston avulla voidaan kehittää uusia oppimismalleja myös maaseudun syrjäisten alueiden asukkaiden tarpeisiin. Myös maaseuturahaston toimet voivat kohdistua koulutukseen ja tietämyksen siirtoon, kuten maa- ja metsätalouden sekä elintarvikealan osaamisen ja tietämyksen lisäämiseen. Erityisesti LEADER - toimintatavan kautta osallistutaan myös paikallisen osaamisen kehittämiseen, aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, yhteisöllisyyden vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen maaseudulla.

Työnjako Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) kanssa

Asiakirjojen valmisteluvaiheessa on varmistettu, ettei maaseuturahasto toimi päällekkäisesti Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimia toteuttavien ohjelmien kanssa. Meri- ja kalatalousrahaston turvin luodaan pääosin edellytyksiä ammattikalastukselle ja kalatalouden hoidolle.

Ohjelmakaudella 2014–2020 Kainuun molemmat LEADER – ryhmät, Elävä Kainuu LEADER Ry ja Oulujärvi LEADER ry valmistelevat toista kalatalous - LEADERia yhdessä Koillismaan kanssa. Aikaisemmasta poiketen Pyhäjärven kunta tulee kuulumaan Kainuun ja Koillismaan Kala – LEADERiin. Tulevalla ohjelmakaudella keskeisenä tavoitteena on elinkeinokalatalouden osalta meneillään olevan rakennemuutoksen vaikutuksien lieventäminen.

Kainuun maaseudun kehittämistoimenpiteiden seurannasta ja koordinoinnista sekä valittujen toimien yhteensovittamisesta maakunnan kehittämiskokonaisuuteen vastaa Kainuun maaseuturyhmä. Ryhmän toimintaan osallistuu noin kolmekymmentä maaseutukehittämisen keskeistä sidosryhmää, sosiaalipartneria, yhteisöä tai viranomaistahoa. Ryhmä kokoontuu 4-6 kertaa vuodessa,

5. Läpileikkaavat teemat

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014–2020 on kolme läpileikkaavaa teemaa, innovaatiot, ilmastonmuutos ja ympäristö, jotka ohjaavat myös alueellisten kehittämissuunnitelmien toteutusta. Teemat tulee ottaa huomioon kaikissa toimenpiteissä. Muita läpileikkaavia, Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa esille nostettuja kysymyksiä ovat muun muassa kestävä kehitys, alueen tasapainoinen kehitys, nuorten ja naisten huomioon ottaminen ohjelmassa ja sen toteutuksessa sekä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus. Teemat otetaan huomioon myös Kainuun maaseudun kehittämissä ohjelmakaudella 2014 – 2020.

Kainuussa alueellisia läpileikkaavia teemoja ovat: (kuva 1):

- Osaaminen
- Yrittäjyys/innovaatiot
- Toimintaympäristön kehittäminen/investoinnit

Kainuu on luonnonvaramaakunta. Nykyisessä maakuntasuunnitelmassa ja – ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi alueläisyyden keskimääräistä suurempi kasvu kärkialoilla ICT ja elektroniikka, matkailu ja luonnonvarat. Maakunnan visioon ”Kainuun on hyvinvointia ja elämisen laatua, jotka tehdään osaamisella, yrittämisellä ja yhteistyöllä” sisältyy keskeiset tähän suunnitelmaan läpileikkaavat teemat. Osaamisella ja yrittäjyydellä ovat merkittävät roolit maaseutualueiden elinvoimaisuuden säilyttämisessä, koska yrittämisen kautta maaseudun työpaikat ja palvelut säilyvät ja kehittyvät. Tämän tavoitteen mahdollistamiseksi tarvitaan toimia yritysten kannattavuuden lisäämiseen, innovaatioiden kehittämiseen, uuden yritystoiminnan käynnistämiseen sekä elinkeinojen uudistamiseen ja monipuolistumiseen kaikilla ohjelman painopistealueilla.

Kainuun ympäristöohjelma 2020 tavoitteina ovat:

- luonnonvarojen käytön kestävyys
- uusiutuvien energialähteiden käyttö ja materiaalitehokkuuden lisäys
- luoda luontomatkailusta ja virkistyspalveluista elinvoimaa, sekä
- vesien hyvä tila ja paremmat käyttömahdollisuudet.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen vaatii hiilineutraalia energiantuotantoa sekä ekotehokasta energian ja luonnonvarojen käyttöä. Tämä edellyttää muun muassa puun käytön lisäämistä energiatuotannossa ja rakentamisessa. Puuraaka-ainetta tarvitaan myös perinteisten ja uusien metsäteollisuuden tuotteiden valmistamiseen. Tämä kaikki tulee myös toteuttaa siten, että samalla otetaan huomioon metsien suojele- ja monikäyttötarpeet.

Vähähiilisyys tarkoittaa myös muiden uusiutuvien energioiden lisääntyvää käyttöönottoa. Kainuussa tavoitteena on hajautettu, koko uusiutuvaa energiapalettia, eli biopolttoaineita, aurinkoenergiaa, tuulivoimaa sekä maalämpöä, hyödynnettävä energiantuotanto. Ilmastostrategian mukaisesti Kainuu tulee olemaan vuonna 2020 liikenteen polttoaineita lukuun ottamatta energiaomavarainen maakunta. Itse asiassa Kainuu on jo nyt energian suhteen yliomavarainen toimittaen sähköä maakunnan ulkopuolelle.

Ekotehokkaalla rakentamisella ja vanhoja rakennuksia korjaamalla Kainuu edistää vähähiiliseen talouteen siirtymistä. Puurakentaminen sitoo hiiltä pienentäen maakunnan hiilijalanjälkeä. Tietoliikenteen palveluja kehittämällä, kaavoituksella ja yhdyskuntasuunnittelulla sekä kuljetuspalveluja kehittämällä vähennetään tarpeetonta liikennettä ja edistetään joukkoliikenteen käyttöä ja omatoimista liikkumista.

Vihreään talouteen kuuluu myös lähi- ja luomuruoan suosiminen. Lähi- ja luomuruoan tuotanto ja lyhyet kuljetusmatkat vähentävät niin ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta kuin hiilipäästöjä. Luonnonmukainen tuotanto tasapainottaa ravinteiden kiertokulkua, mikä hillitsee ilmastonmuutosta ja edistää monimuotoisuuden säilymistä. Lähiuotannolla on merkitystä myös aiheuttamaamme globaaliin vesijalanjälkeen.

Kulttuurimaisemia ja perinnebiotooppeja hoitamalla edistetään niin luonnon monimuotoisuuden kuin paikallisen rakennus- ja kulttuurihistorian säilymistä. Tämä vahvistaa asukkaiden paikallisidentiteettiä ja edistää siten ympäristö vastuullisuutta ja huolenpitoa lähiympäristöstä. Kauniit maisemat ja luontokohteiden monimuotoisuus ovat eduksi myös matkailulle.

Maaseutuohjelmassa ja erityisesti Kainuun paikallisissa maaseudun kehittämissuunnitelmissa kiinnitetään huomiota myös maaseudulla asuvien ihmisten elinolojen parantamiseen, kuten maaseutuasumisen esteiden poistamiseen ja maaseudun ihmisten arjen helpottamiseen. Elämänlaatua sekä sosiaalista ja alueellista tasa-arvoisuutta pyritään edistämään kylien kehittämissuunnitelmassa valittujen teemojen kautta. Kainuun kylien ja paikallisyhteisöjen kehittämisen tavoitteena on huolehtia siitä, että maaseudulla/kyllillä asumisen, yrittämisen ja työskentelemisen edellytykset ovat taloudellisessa, sosiaalisessa, kulttuurisessa ja ekologisessa mielessä kunnossa.

Kainuun kylien kehittämissuunnitelma rakentuu seuraavien 7 teeman alle:

- 1. Toimiva infrastruktuuri ja sen hyödyntäminen**
- 2. (Perus)palvelut**
- 3. Haja-asutusalueen yritystoiminta ja sen toimintaedellytykset**
- 4. Yhteisöllisyys**
- 5. Kylien turva**
- 6. Ympäristö**
- 7. Kulttuuri kylien voimavarana**

Keskeiset kaikkia teemoja läpileikkaavat teemat ovat **lähidemokratian** parantaminen Kainuussa, **tietoyhteiskunnan** mahdollisuuksien hyödyntäminen ja **monikulttuurisuuden huomioiminen sekä kansainvälisyys**.

6. Suunnitelman alueellinen valmistelu

Kainuun maaseutustrategian tarkistuksesta ja Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman laadinnasta on vastannut Kainuun työvoima ja elinkeinokeskuksen maaseutu- ja energiayksikkö. Päivitystyö on tehty yhteistyössä Kainuun maakuntakuntayhtymän aluekehitysvastuualueen kanssa. Tarkistustyötä on seurannut ja ohjannut Kainuun maaseuturyhmä.

Strategian tarkistuksessa käytetty materiaali on saatu maaseuturyhmän jäseniltä ja muilta sidosryhmiltä heille järjestetyistä kahdeksasta eri työpajasta, joista ensimmäinen oli 29.2.2012 pidetty maaseutuverkostoyksikön tuella järjestetty maakunnallinen tulevaisuustyöpaja. Muita työpajoja pidettiin elintarvike-, bioenergia-, maaseutuelinkeino-, puuteollisuus-, metsätalous-, kylä- ja luontomatkailuteemoista.

Strategian päivityksen pohjana on ollut teemaohjelmakoordinaattoreille ja maaseuturyhmälle tehty kysely, jossa karotettiin tulevan ohjelmakauden kehittämisen arvopohjaa, Kainuun ulkoisia - ja sisäisiä muutostekijöitä, tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia investointeja sekä kehittämistä ja näkemystä osaamisen kehittämistarpeista sekä tarvittavia osaamisrakenteista ja T&K toiminnasta.

Strategian työstämistä on jatkettu maa- ja metsätalousministeriön 13.3.2013 antaman maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 alueellisten kehittämissuunnitelmien laatimisen ohjeistuksen mukaisesti. Teemaohjelmien on käyty säännöllisiä keskusteluja teemaohjelmien yhteensovituksista alueelliseen ja paikallisiin strategioihin.

Alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa valmisteltiin strategian pohjalta kevään ja kesän 2013 aikana. Valmistelun rinnalla kukin teemaohjelma on valmistellut oman strategian tarkistusta tulevalle kaudelle sekä ensimmäisen ohjelmakauden puoliskon toimenpideohjelmia. Ohjelman läpileikkaavat teemat tarkistettiin maaseuturyhmässä, toimintaryhmien ja maakunnan liiton edustajien kanssa sekä ELY - keskuksessa. Alueen toimijoita pyydettiin kommentoimaan suunnitelman luonnosta.

Elo-syyskuussa 2013 kehittämissuunnitelmaa täsmennettiin rahoitustietojen osalta ja muokattiin suunnitelmasta saadun palautteen pohjalta. Suunnitelmaa esiteltiin mm. Maakunnan yhteistyöryhmässä ja MYR:n sihteeristössä sekä muissa alueen tilaisuuksissa. Suunnitelmaosan valmistui syyskuun 2013 loppuun mennessä, jolloin se palautettiin ministeriöön. Ennen ministeriöön lähettämistä asiakirja hyväksyttiin Kainuun maaseuturyhmässä.

Suunnitelmaa on täydennetty ja korjattu vuoden 2014 aikana Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman valmistelun, teemastrategioiden alueellisen valmistelun ja rakennerahasto-ohjelmien valmistelun yhteydessä esiin tulleiden muutosten myötä. Osa teemakohtaisista strategioista ja toimenpidesuunnitelmista on edelleen keskeneräisiä. Ne tullaan liittämään tähän suunnitteluaineistoon vuoden 2015 aikana.

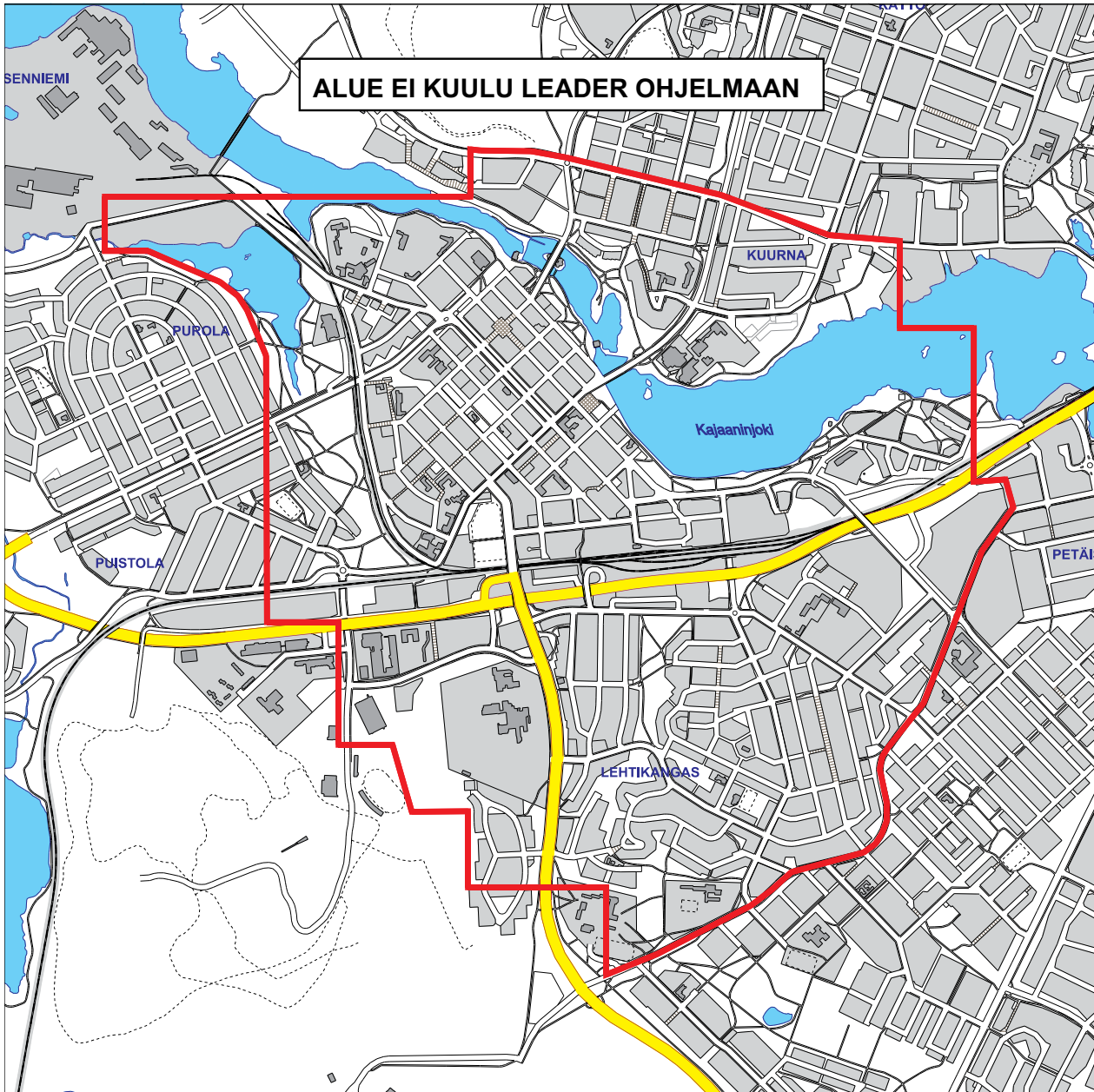
Suunnitelman valmistumisesta tiedotetaan laajasti ohjelmakauden käynnistyessä kevään 2015 aikana.

Maakuntaohjelmatyössä Kainuun ELY:n asiantuntijoilla sekä maaseudun kehittämisen sidosryhmillä tulee olemaan jatkuva, vuorovaikutteinen rooli.

Liite 1.

Taulukko. Tavoitteet prioriteeteille Kainuussa 2015- 2020

Prioriteetti 1	
Yhteistyötoimenpiteiden määrä (kpl)	10
Koulutukseen osallistuneiden määrä (hlö)	2200
Koulutuspäivien lukumäärä (kpl)	10000
Osallistuneiden yritysten määrä (kpl)	700
Laajakaistakuituyhteyksien osuus % kotitalouksista	90
Laajakaistayhteys % yrityksistä	85
Neuvontaa vastaanottaneet tilat(kpl)	550
Prioriteetti 2	
Tukea uudistamis-investointeihin saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista(%)	35
Tuettujen tilojen maataloustuotannon muutos vuosityöyksikköä kohti(euroa/AWU)	40 000
Nuorten viljelijöiden aloittamistukea saaneiden tilojen osuus kaikista tiloista (%)	7
Luomutilojen osuus (%)	25
Luomupinta-alan osuus peltoalasta (%)	30
Prioriteetti 3	
Eläinten hyvinvointikorvaukseen liittyneiden tilojen määrä(kpl)	150
Laaditut laatujärjestelmät(kpl)	50
Omaevalvontasuunnitelmat(kpl)	25
Yhteistyöhankkeiden lukumäärä (kpl)	15
Laitoskeittiöiden lähiruuan käyttö(%)	40
Prioriteetti 4	
Koulutukseen osallistuneiden määrä(hlö)	150
Hoidon piirissä olevien kosteikkojen, perinnebiotooppien ja lumo-kohteiden määrä(kpl)	100
Ei tuotannollisten investointien määrä(kpl)	10
Prioriteetti 5	
Energiansäästö- ja energiatehokkuusinvestointien määrä(kpl)	30
Uusiutuvaa energiaa koskevien investointien kokonaismäärä (kpl)	60
Päästöjen vähentämiseen liittyvien investointien määrä (kpl)	40
Alaan liittyvien koulutuspäivien lukumäärä(kpl)	900
Koulutukseen osallistuneiden lukumäärä(kpl)	120
Prioriteetti 6	
Tuetuissa hankkeissa syntyneet työpaikat(kpl)	300
Parantuneista palveluista/infrastruktuurista hyötyvän maaseutuväestön määrä(kpl)	20 000
Uusien yritysten määrä	100
Uusien tuotteiden ja palvelujen määrä(kpl)	40
Uusia tekniikoita ja/tai toimintatapoja hyödyntävien tuettujen yritysten määrä(kpl)	50
Nuorten perustamien yritysten määrä(yritystukien määrä kpl)	40
Yhteisölliset kehittämishankkeet (kpl)	5
Tuettujen yleishyödyllisten investointien määrä(kpl)	10
Infrastruktuurin kehittämishankkeet (kpl)	5

Liite 3

Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelma 2014 – 2020; tiivistelmä

Maa- ja elintarviketalouden visio 2020

Maa- ja elintarviketaloustuotanto nähdään tärkeänä osana kainuulaista elinkeinoelämää ja biotaloutta: elinkeinosta osataan olla maakunnassa ylpeitä. Kainuun maa- ja elintarviketalouden tuotteet ovat tunnettuja, turvallisia ja haluttuja. Kainuun maaseudulla harjoitetaan jatkossakin monipuolista ja elinvoimaista yritystoimintaa, lisäksi maaseutu tarjoaa ihmisille viihtyisän ja turvallisen paikan asua.

Yleiset kehittämistavoitteet

Kainuun maa- ja elintarviketalouden teemaohjelman tärkeimmät kehittämistehtävät ohjelmakaudella 2014–2020:

***Maa- ja elintarviketalouden kannattavuuden parantaminen ja
jatkuvuuden turvaaminen
sekä maaseudun elinkeinojen vahvistaminen ja monipuolistaminen
innovaatioita, osaamista ja yhteistyötä lisäämällä.***

3.4 Määrälliset kehittämistavoitteet

Kainuun maaseudun kehittämisstrategiaan kaudelle 2014–2020 on kirjattu Kainuun maa- ja elintarviketalouden tuotantopotentiaalin säilyttäminen nykyisessä tasossaan sekä luomu- ja lähiruoan tarjonnan lisääminen maakunnassa. Ohjelmakauden päättyessä Kainuun maaseutualueilla toimii noin 2000 taloudellisesti kannattavaa ja kilpailukykyistä yritystä, joista 750 harjoittaa maataloutta joko pää- tai sivutoimisesti.

	2001	2005	2007	2011/ 2012	Tavoite/ arvio 2020
Viljelty peltoala (ha)	28.991	29.700	31.336	32.636	37.000
Aktiivitulojen määrä (kpl)	1.291	1.130	1.124	976	750
Kotieläintilojen määrä (kpl)	908	760	649	549	450
Luomun osuus peltoalasta (%)	13	18	19,6	23,2	30
Puutarhatalousala avomaa (ha)	154	155	176	165,5	180
Kasvihuoneala (m2)	29.000	27.000	31.100	31.500	35.000
Maidontuottajia (kpl)	627	498	455	318	250
Maitomäärä (milj.l)	65,8	65,4	63,3	66,0	71
Maitomäärä/tila	98.501	125.000	139.000	184.000	250.000
Naudanlihan tuotanto (milj.kg)	2,2	2,1	1,9	1,8	2,5
Emolehmätilojen määrä (kpl)				55	75
Emolehmiä (kpl)				1613	2000
Tilojen metsätalousala	85	87	87,2	86,9	90
Maatilojen kokonaistulot M €	87,8	92	95,35	100,31	110
Sukupolvenvaihdokset (kpl/v)	21	9	20	13	15
Tuotantorakennusinvestoinnit (kpl/v)	20	29	25	13	25
Hevosia (lkm)			1300	1248	1800
Hevostilat					55
Lammastalous (tkg)	30	10	19	14	30
Lammas- ja vuohitilat		25		25	25
Monialaiset maatilat		78	70	59	70
Elintarvikealan yritykset (kpl)	70		45	45	50
Maatilamatkailuyritykset (kpl)				45	70
Maatilamatkailuyritykset (MALO, kpl)					60

Taulukko 1. Kainuun maaseutuelinkeinojen teemaohjelman määrälliset tavoitteet vuoteen 2020 sekä toteuma vuoteen 2012 saakka (Lähde: Tilastokeskus, Puutarhaliitto, MTK, Kainuun ELY-keskus, Kainuun Liitto, ProAgria, Tike)

Kehittämisen painopisteet 2014–2020

Kehittämistoimenpiteitä suunnataan kaikissa osahankkeissa neljään painopistealueeseen:

- 1. yrittäjyyskasvatus ja kuluttajatyö*
- 2. koulutus ja hyvinvointi*
- 3. uudet toimintamallit ja yhteistyö*
- 4. yritysrakenteiden kehittäminen*

3.5.1 Yrittäjyyskasvatus ja kuluttajatyö

Maatilojen sukupolvenvaihdosten tukeminen ja uusien maaseutuyrittäjien saaminen alalle on erittäin tärkeää maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi. Yrittäjyys- ja asennekasvatus luo pohjaa sille, että yhä suurempi osa kainuulaisista nuorista voi luoda menestyksekkään työuran omassa maakunnassa. Ensiarvoisen tärkeää on viedä viestiä uraa suunnitteleville ja jo alaa opiskeleville nuorille Kainuun maaseudun ja maatalousopetuksen tarjoamista mahdollisuuksista. Maaseudun imagon parantaminen on yksi päämäärä tulevalla ohjelmakaudella. Kuluttajatyön kohderyhmäksi otetaan erityisesti perheet sekä lapset ja nuoret.

3.5.2 Koulutus ja hyvinvointi

Tuottajien jaksamisesta ja ammattitaidosta täytyy huolehtia maatalouden rakennemuutoksen tuomien haasteiden edessä. Maaseudun yritystoimintaa tukevia työvoimarakenteita on kehitettävä tarvelähtöisempään suuntaan etsimällä niiden järjestämiseksi uusia ratkaisuja. Ammattitaidon kehittämiseksi mahdollisuus kouluttautumiseen on turvattava. Tärkeitä aiheita toimeentulon takaamiseksi ovat mm. tuotekehityskoulutus suoramyyntitiloille, isojen tilojen liiketoimintakoulutus, markkinointi sekä kilpailutus- ja hinnoitteluosaaminen.

3.5.3 Uudet toimintamallit ja yhteistyö

Uusien innovaatioiden tukemiseen on löydettävä kehittämispanostuksia. Uusien innovaatioiden tukemiseksi on tärkeää hakea uusia yhteistyömuotoja perinteisten rajojen ja toimintamallien ylitse niin yritysten kuin kehittämishankkeiden osalta. Kainuun maaseudun elinkeinollisina vahvuuksina korostuvat maakunnan puhdas ja omaleimainen luonto, turvallinen maa- ja elintarviketaloustuotanto sekä laadukkaat raaka-aineet ja tuotteet. Maaseutuyrittäjien neuvontapalveluiden kehittäminen ja tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntäminen tukevat uudenlaisten toimintamallien ja yhteistyömahdollisuuksien kehittämistä. Tiedon hankkimiseen on panostettava ja tiedon välittämiseen on etsittävä ja kehitettävä uusia, ajasta ja paikasta riippumattomia tekniikoita.

3.5.4 Yritysrakenteiden kehittäminen

Toiminnalla mahdollistetaan kaiken kokoisten elinkelpoisten tilojen kehittämistä. Investoimalla ja toimintaa kehittämällä turvataan tuotannon ylläpitäminen, työn helpottaminen tai sivuelinkeinojen aloittaminen ja/tai kehittäminen. Tuotantorakennusinvestointien osalta keinotekoiset kokorajoitukset poistettava investointitukiehdoista. Periaatteena oltava – jos tilan tuotanto täyttää taloudelle asetetut vaatimukset, on se myös investointitukiin oikeutettu. Yritystoiminnan kehittämisen ja laajentamisen kannalta on järkevää tehostaa myös vapaiden tuotantotekijöiden, kuten peltojen, koneiden ja rakennusten hyödyntämistä.

Tulevalla ohjelmakaudella on kiinnitettävä huomiota perusfaktatiedon tuottamiseen Kainuun maatalouden kannattavuudesta sekä tiedon levittämiseen tuottajille entistä tehokkaammin sekä turvata elinkeinon tarvitseman infrastruktuurin säilyminen ja kehittyminen maakunnan alueella.

Kainuun metsä- ja puutalouden kehittämisstrategia (luonnos)

Menestys- ja kehittämisstrategia

Metsä

Kainuun menestysstrategiassa panostetaan paikallisten raaka-aineiden jatkojalostukseen Kainuun alueella sekä vientiin, aktiivisiin yrityksiin ja klusterikeskittymiin sekä kehitetään alan terminaalitoimintaa. Samalla huolehditaan metsänomistajien osaamisen ylläpidosta ja valmiuksista harjoittaa kannattavaa metsätaloutta alati muuttuvassa alueellisessa toimintaympäristössä Kainuussa. Kehittämisstrategiana on kehittää yritysten välistä resurssiyhteistyötä, toteuttaa yritysten tarpeista lähteviä kehittämishankkeita, joita yritykset ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa.

Puutalous

Kainuun menestymisstrategiassa panostetaan paikallisten raaka-aineiden jatkojalostukseen ja vientiin, Renforsin rannan kehittämiseen (teollinen symbioosi), aktiivisten yritysten ja klusterikeskittymien tuotteistamisosaamisen vahvistamiseen sekä yrityksiä ja klusterikeskittymiä tukevaan TKI-toimintaan (esim. Woodpolis, Kuhmo). Kehittämisstrategiana on panostaa julkiseen puurakentamiseen, kehittää hankintaosaamista (biotalousvaikutukset ja kokonaistaloudellisuus), toteuttaa yritysten tarpeista lähteviä kehittämishankkeita, joita yritykset ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa, sitouttaa kuntasektori (virkamiehet ja luottamushenkilöt) vahvasti mukaan edistämään puurakentamista ja laajemmin biojalostusta (edelläkävijäisyys), panostaa puu ja biotaloutta palvelevaan koulutukseen sekä ottaa oppia muualla toteutetuista biojalostusinvestoinneista.

Tavoitteet

Nostetaan Kainuun metsien hakkuumäärä pysyvästi tasolta 3 miljoonaa m³ tasolle 4 miljoonaa m³. Perinteisen ainespuun hakkuutavoite pysyy ennallaan. Todellisuudessa ainespuun hakkuut lisääntyvät, sillä ainespuuta ohjautuu myös energiapuuksi. Metsähake huomioon ottaen hakkuutavoite on 4,1milj. m³/v. Metsähakkeen hankintatavoite 450 000 m³/v on nykyisen bioenergiaohjelman mukainen.

Maakunnan puuteollisuuden liikevaihto kaksinkertaistetaan.

Toimenpiteet

Osaamisen ja yritystoiminnan edistäminen

Alan tutkimus- ja kehitystoiminta

Toimintamallien ja rakenteiden kehittäminen

KEHITTÄMISTARVE/KEHITTÄMISTAVOITE	MAHDOLLISET TOIMENPITEET	TAVOITE/ MITTARI
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN		
Koulutus, Tutkimus, Työvoiman saatavuus <ul style="list-style-type: none"> Metsänomistajien osaamisen kehittäminen ja uusien yrittäjien alalle saanti Kainuulaisten puuteollisuusyritysten vientimarkkinaosaamisen kehittäminen Yritysten johtamisjärjestelmien kehittäminen Asiakastarpeiden ja muotoilun yhdistäminen palveluihin ja tuotekehitykseen 	<ul style="list-style-type: none"> Metsänomistajien koulutuksia metsähoidon ja puuntuotannon aiheissa, metsätilojen omistajanvaihdoksissa ja metsätaloudenosaamisessa. Koulutushankkeita, jossa on osioita vientimarkkinaosaamiseen ja johtamisjärjestelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Luodaan edellytykset ostaa palveluita ja rekrytoida uusia osaajia yritysten käyttöön Luodaan yhteistyöfoorumi yritysten, oppilaitosten ja 	Osallistuneiden yritysten määrä toimialan kehittämis- ja tutkimushankkeissa

	ammattilaisten välille muotoilun ja räätälöityjen palvelujen yhdistämiseksi	
YRITTÄJYYS/INNOVAATIOT		
Metsätalous ja sen arvoketjut ja innovaatiot <ul style="list-style-type: none"> Metsäbiotalouden uudet toimintamuodot Uudet yhteistoiminnan muodot ja käytänteet Puutalous ja sen arvoketjut ja innovaatiot <ul style="list-style-type: none"> Yritysten yhteistyö vientiliiketoiminnoissa Biojalosteiden liiketoiminnan kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Markkinointi, tuotanto- ja logistiikka yhteistyömallin luominen ja käyttöönotto Perinteisen puunjalostuksen rinnalle tai lisäksi tarvitaan uusia tuotekonsepteja 	Mahdollistaa viennin kasvun 4x Puunkäytön lisääminen hakkuusuunnitetta vastaavaksi.
TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN/ INVESTOINNIT		
Toimintaympäristön kehittäminen <ul style="list-style-type: none"> Maakunnan terminaaliverkoston kehittäminen Toimialan logistiikan kehittäminen Investoinnit 	<ul style="list-style-type: none"> Kilpailukyvyyn parantaminen koko toimintaketjussa ja kannattavan liiketoiminnan kasvun mahdollistaminen Tieverkoston ylläpitoon ja parantamispäätöksiin vaikuttaminen 	Yrityskohtaiset kehittämissuunnitelmat Logistiikkakulujen pienentämiseksi, esim. 10 € /sahatavara m3
NUORISO		
Kansainvälisen kaupan opiskelijat (Kajak) metsä- ja puutalouden yrityksiin harjoitteluun.		
KANSAINVÄLISYYS		
Edistetään yritysten pääsyä vientimarkkinoille yhteistyömallin kehittämisen myötä.		
ILMASTONMUUTOS VÄHÄHIILISYYS YMPÄRISTÖ		
Uusien energiamuotojen käytön uudet innovaatiot Ympäristöohjelmien ja -sertifikaattien käyttöönotto Puunkäyttäminen rakentamisessa maailmanlaajuisesti on kasvussa, sen hyödyntäminen.		

Taulukko: Alan interventiologiikka

Liite 5

Kainuun bioenergiateeman kehittämisstrategia 2020

Menestys- ja kehittämisstrategia

Panostetaan laaditun biotalousselvityksen mukaisesti paikallisten bioenergiaan monialaisesti, tuetaan olemassa olevien teknologiayritysten osaamisen siirtämistä uusiutuvan energian puolelle, tuotetaan yhdyskuntalietteistä, biojätteistä, maatalouslietteistä ja ylimääräisistä peltobiomassoista biometaanua sekä tuetaan St1:n sivuvirtoja hyödyntävän teollisen symbioosin syntymistä. Kehittämisstrategiana on tunnistaa uusiutuvan energian teknologia- ja palveluyritykset, aktivoida yritysklusterin yhteistyö, toteuttaa yritysten tarpeista lähteviä kehittämishankkeita, joita yritykset ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa sekä sitouttaa kuntasektori (virkamiehet ja luottamushenkilöt) vahvasti mukaan edistämään uusiutuvaa energian tuotantoa ja alueellista käyttöä (edelläkävijyys).

Tavoitteet

Bioenergiaklusterin tavoitteena on energiaomavarainen maakunta, jonka energiatase on positiivinen. Tämä edellyttää lähes kokonaan öljyriippuvuudesta (lämmitysöljystä) luopumista vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuva energian käytössä tavoitetaso on 78 %, joka edellyttää energian ja energijakeiden vientiä maakunnan ulkopuolelle. Osaamista vahvistetaan monin eri keinoin maakunnan ammattioppilaitoksissa ja bioenergia-alaan ja energiatehokkuuteen liittyviä opintoja osana laajempia opintokokonaisuuksia. Primäärienergiälähteinä Kainuussa tulevat kyseeseen etenkin metsäenergia, turve, orgaaniset jätteet biokaasutuksessa, mutta myös aurinko- ja tuulienergia. Kainuussa toimii bioenergiaa jalostava bioenergiaterminaali.

Metsäenergia

Kainuun metsäpolttoaineen käyttöä voidaan lisätä alueella ilman lisäinvestointeja noin 300 GWh. Metsäenergian tuotannon tavoite on 1 150 GWh. Varmistetaan paikallisen metsäenergian käyttö alueen lämpölaitoksissa ja voimaloissa. Öljyn korvaaminen lämmöntuotannossa merkitsee saneerausinvestointeja suureen joukkoon lämpökeskuksia tai niiden liittämistä kaukolämpöverkkoon. Laajempi metsävarojen hyödyntäminen edellyttää biojalostamotoiminnan käynnistämistä. Maatilojen energiahuoltoa ja omavaraisuuden lisäämistä tarkastellaan niin, että perinteisten metsähakkeella toimivien lämpökeskusten lisäksi mukaan otetaan myös sähköä ja liikenteen polttoaineita tuottavat yksiköt (raaka-aineena lietteet tai metsäbiomassa).

Orgaaninen jäte

Pääosa Kainuussa syntyvästä orgaanisesta jätteestä käsitellään biokaasulaitoksessa, joka tuottaa lämpöä ja sähköä sekä mahdollisesti liikenteen polttoainetta. Tuotannon toiminta- ja oppimisympäristöjä kehitetään maakunnassa mm. LUKE:n ja Kainuun ammattioppilaitoksen Seppälän luonnonvara-ala toimesta. Tavoitteena on lisäksi, että Kainuussa on viisi maatilalla toimivaa biokaasulaitosta ja lajiteltu REF-polttoaine hyödynnetään energiantuotannossa.

TEEMA 3: BIOENERGIA

KEHITTÄMISTARVE/KEHITTÄMISTAVOITE	MAHDOLLISET TOIMENPITEET	TAVOITE/MITTARI
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN		
<p>Osaamisen kehittäminen on nähtävä hyvin laajana tietopohjan vahvistamisena toisaalta alan koulutusohjelmissa ja toisaalta yleisen tiedon lisäämisessä energia-alan parissa työskentelevillä henkilöillä sekä kansalaisilla. Bioenergia-alan osaajilla on tulevaisuudessa kasvavasti kysyntää mm. yrityksissä, alan kehittäjäorganisaatioissa ja kunnissa. Tämä edellyttää bioenergia-alan osaamisen vahvistamista Kainuun koulutusorganisaatioissa ja tutkimuslaitoksissa.</p>	<p>Kajaanin ammattioppilaitos ja Kajaanin ammattikorkeakoulu huomioivat soveltuvin osin bioenergian-alan osaajien kasvavan kysynnän omissa koulutusohjelmissaan. Tutkintoon johtavan koulutuksen osalta tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden alueiden kanssa. Alueen tutkimusyksiköt lisäävän omia tutkimusresurssejaan ja alan tutkimustoimintaa bioenergiasektorilla. Toimitetaan yleistajuista lehteä ajankohtaisista asioista. Kehitetään myös yleistä neuvontaa energia-asioista.</p> <p>Osaamista lisäävät kehittämishankkeet ovat Ilmastohanke, Kuluttajien energianeuvonta, biojalostukseen liittyvät taustaselvitykset.</p>	<p>Pysyvä energia-neuvonta saatavissa</p>
INNOVAATIOT		
<p>Euroopan komissio ja Suomi ovat sitoutuneet uusiutuvan energian käytön lisäämiseen ja vähähiilisen talouden edistämiseen. Tämä edellyttää panostusta uusien biotuotteiden tutkimukseen ja menetelmien kehittämiseen. Kainuun mittavat luonnonresurssit ja olemassa olevina infrastruktuuri antaa tulevaisuuden biopolttoaineiden valmistukseen hyvä lähtökohdan. Nykyisin Kainuun luonnonvarat (metsä, eloperäiset jätteet) jäävät suureksi osaksi hyödyntämättä.</p> <p>Tavoite luopua fossiilisten polttoaineiden käytöstä ja pyrkimys energiaomavaraiseksi maakunnaksi.</p>	<p>Kehitetään alan tutkimuslaitoksissa yhdessä alan teknologiayritysten kanssa kaupallistettavia uusia laiteratkaisuja ja analytiikkapalveluja. Kehitetään biokaasun tuotantoa ja palvelukonseptia maataloille ja muille yrityksille. Selvitetään biokaasun liiketoimintamahdollisuudet liikennepolttoaineena sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannossa. Vahvistetaan Kainuun teknologiayritysten kanssa niiden bioenergia-alan tuoteperheitä.</p> <p>Innovaatioita edistäviä kehittämishankkeita ovat: Energiamittaukset -hanke (EMI) (Cemis-Oulu), Biokaasutuotannon tehostaminen ja uudet tuotteet (MTT Sotkamo), Energiatehokkaan ja omavaraiset kiinteistöt (Loiste Sähköverkko Oy)</p>	<p>Uusia innovaatioita uusien tulevaisuuden polttoaineiden tuotannossa ja menetelmissä sekä laitteissa</p>
TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN/ INVESTOINNIT		
<p>Biopolttoaineiden kasvavan kysynnän ja tuotannon kasvaessa tulevaisuudessa toimintaympäristöjen kehittäminen on tärkeää (metsäpolttoaineet, eloperäiset jätteet, oppimis-, kehitys- ja tutkimusympäristöt). Uusiutuvan energian megatrendi lisää myös palvelujen kysyntää energiantuotannossa ja käytössä. Näin syntyy tarve kehittää toimintaympäristöjä, joissa voidaan tuottaa riittävät palvelut.</p> <p>Euroopan komissio on sitoutunut myös liikennebiokaasun käytön kehittämiseen, joka vaikuttaa myös Kainuun toimintaympäristöön.</p> <p>Energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden kannalta tarvitaan monipuolinen ja toimintavarma hajautettu energiantuotanto.</p>	<p>Investoidaan muutosinvestointeihin öljyltä puuenergialle tai muulle uusiutuvalle energialle kiinteistöissä ja aluelämpölaitoksissa. Metsäbiomassan logistiikkaa kehitetään mm. investoimalla metsäbiomassan hankinnan terminaaliverkostoon. Jalostetaan Kainuun jätehuollossa syntyvät energiajakeet korkealuokkaisiksi polttoaineiksi. Kehitetään bioenergian-alan palvelukonsepteja ja investoidaan pilotlaitoksiin.</p> <p>Kehittämishankkeita ovat: Liikennebiokaasun tuottaminen nurmesta (MTT Sotkamo), Liikennebiokaasun tiekartta -esiselvitys (Kainuun Etu Oy), Metsäenergian tuotanto ja käyttö (Suomen metsäkeskus Kainuu), Kainuun metsäbioenergian parempi hyödyntäminen ja toimintaketjun kehittäminen. Luodaan metsäbiomassan jalostamisen osaamiskeskittymä.</p>	<p>Kainuuseen 2 biojalostamoja ja orgaanisen jätteen kaasutuslaitos. Metsäbiomassan tuotanto 1150 GWh ja polttoainekäyttö 700 GWh. Kainuu energiayliomavarainen.</p>
<p>NUORISO: Järjestetään oppilaitoksille työnäytöksiä metsäenergian tuotannossa. Toimitetaan kouluille oppimateriaaleja uusiutuvan energian tuotannosta ja käytöstä ja hyödynnetään nuorten suosimaa sosiaalista mediaa bioenergia-asioden tiedotuksessa.</p>		
<p>KANSAINVÄLISYYS: Järjestetään yhteisiä messumatkoja ja opintomatkoihin ulkomaille ja isännöidään mahdollisia ulkomaalaisten asiantuntijamatkoja Kainuuseen. Osallistutaan kansainväliseen alan kehittämistyöhön EU-hankkeiden kautta. Yhteistyökumppaneilta hankitaan Kainuuseen tietoa ja käyttökokemusta energiajärjestelmistä, jotka meillä ovat vielä toistaiseksi vähemmän hyödyntämättä (Aurinkoenergia, biokaasun käyttömuodot)</p>		
<p>ILMASTONMUUTOS VÄHÄHIILISYYS YMPÄRISTÖ: Tuetaan Kainuun ilmastostrategian ja ympäristöohjelman toteutusta vähähiilisuuden edistämiseksi</p>		

Liite 6

Kainuun luontomatkailun kehittämisstrategia(Kainuu –ohjelman linjausten mukaisesti)

Kehittämisstrategia

Kehittämisstrategiana on tunnistaa avainyritykset, aktivoida yritysklusterin yhteistyö, toteuttaa yritysten tarpeista lähteviä kehittämishankkeita, joita yritykset ovat itse suunnittelemassa ja toteuttamassa, panostaa tuotteistamiseen ja laatuun, tuotteistettujen ja laadukkaiden palveluiden myyntiin ja markkinointiin sekä hakea alalle uusia yrittäjiä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Tavoitteet:

Tavoitteena on monipuolisesti kehittyvä ja korkeatasoinen luontomatkailun palvelurakenne, joka liittyy saumattomasti koko Kainuun matkailurakenteisiin ja jota voidaan hyödyntää myös kainuulaisten toimesta. Luontomatkailuelinkeinon odotetaan kasvattavan liikevaihtonsa kolminkertaiseksi vuodesta 2014 vuoteen 2020 mennessä. Luontomatkailun ja laajemmin koko Kainuun matkailun kasvu lisää monenlaista yritystoimintaa ja yritysten liikevaihtoa sekä luo uusia työpaikkoja. Matkailuun liittyvillä toimialoilla muodostuu noin kolmannes alueen matkailutulosta. Matkailu vahvistaa eniten vähittäiskauppaa ja liikennettä. Luontomatkailu täydentää luontevasti maaseudun yritys rakenteita ja on yksi luonteva tapa monipuolistaa maaseudun elinkeinopohjaa.

Kehittämislinjaukset vuoteen 2017

a) Markkinoiden kasvattaminen

Kainuun matkailutarjonnasta muodostuu positiivinen ja tunnettu mielikuva kotimaassa, Venäjällä ja muilla valituilla ulkomaisilla markkinoilla, valikoiduissa asiakasryhmissä. Viestintään ja markkinointiin haetaan yhteistyötä vähittäiskaupan ja muiden alojen sekä maakunnan naapurialueiden yritysten kanssa. Liiketoimintakumppaneita haetaan aktiivisesti matkanjärjestäjistä kotimaasta, Venäjältä, Euroopasta, Japanista ja Kiinasta. Omatoimimatkaillijat tavoitetaan median ja sosiaalisen median avulla. Markkinointiyhteistyö ja Kainuu-kuvan vahvistaminen rakennetaan myös osaksi matkailun kehittämistä.

b) Tuotteiden uudistaminen

Luontomatkailutuotteiden kaikkia eri elementtejä kehitetään jatkuvasti matkailun kiinnostavuuden ja haluttavuuden edelleen lisäämiseksi ja uusien asiakasryhmien löytämiseksi. Monenlaisten Niche -asiakasryhmien sekä Venäjältä, muualta Euroopasta ja Aasiasta haluttavien asiakkaiden hyvä palvelu vaatii paljon uutta oppimista, investointeja ja sisällöllistä kehittämistä, onpa kysymys majapaikoista, ruuasta, ohjelmapalveluista, opastuksesta, sisäisistä kuljetuksista jne. Kainuulaisten urheilu-, mittaus- ja peliosaamista voidaan hyödyntää matkailua kehitettäessä.

c) Kainuulaisten vieraanvaraisuus ja yhteispeli

Kainuussa vieraaseen suhtaudutaan tavallisesti arvostaen, uteliaan kiinnostuneesti ja avuliaasti. Team Kainuu henkeä kasvatetaan tietoisesti kasvun voimaksi. Yhteisesti pystymme tarjoamaan riittävän monipuolisen tuotteiston mm. ulkomaisten matkanjärjestäjien ryhmämatkatuotantoa varten tai Suomen matkailuteemojen tarjottimelle

d) Matkailun kasvun edellytyksiä on parannettava Kainuussa

Yhteyksien parantaminen, liikenneväylien kunto, uudet kansallispuistot, matkailuviestintä ja yhteismarkkinointi maakuntarajat ylittävillä ja koko Suomen ja MEK -yhteistyökampanjoilla sekä alan investointirahoituksen, koulutuksen ja tutkimustiedon saatavuus ovat Kainuussa keskeisinä kehittämiskohteina oman toiminnan kautta ja edunvalvonnan kohteena yhdessä muiden matkailumaakuntien kanssa.

KEHITTÄMISTARVE/KEHITTÄMISTAVOITE	MAHDOLLISET TOIMENPITEET	TAVOITE/MITTARI
OSAAMISEN KEHITTÄMINEN		
<p>Koulutus Varaudutaan kasvavan kysynnän mukaan matkailijoiden tarpeisiin. Kainuulaisen kulttuurin ja tarinaperinteen arvo tuotekehityksessä on tunnistettu. Alan yrittäjien markkinointi- ja myyntiosaaminen ovat korkeatasoisia ja ne tukeutuvat sähköisiin myyntikanaviin.</p> <p>Tutkimus Alueella on toimialaa tukevaa tutkimusta, joka vastaa erikokoisten yritysten tarpeisiin</p> <p>Työvoiman saanti Alueen matkailun työvoiman saatavuus on varmistettu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Matkailualan koulutusta kehitetään yrittäjyyttä tukevaksi • Koulutuksissa huomioidaan yritysten resurssit osallistua koulutukseen • Koulutuksen kautta välitetään yrityksille uutta tietoa ja tarjotaan mahdollisuuksia verkottumiseen • Toimialaa tukevaa tutkimusta tehdään yhteistyössä alueen yritysten kanssa huomioiden erikokoisten yritysten tarpeet • Osaavan työvoiman saatavuutta edistetään mm. koulutuksen, verkottumisen sekä rekrytoinnin kehittämisen avulla 	<p>koulutusten määrä koulutettujen määrä osallistuneiden yritysten määrä toimialan kehittämis-/tutkimushankkeet</p>
INNOVAATIOT		
<p>Asiakaslähtöisyys Yritysten tuotekehityksessä ja jalostuksessa huomioidaan kuluttajien laatu- ja palvelutietoisuuden kasvaminen ja kulutuskäyttäytymisen nopeat muutokset.</p> <p>Yrittäjyyden vahvistaminen Paikallisuus ja alueen luonnon vahvuudet näkyvät matkailutuotteiden tarjonnassa Alan yrityksillä on pohjana vahva strategia: erikoistuminen, laatuajattelu jne. Yrityksillä on käytettävissä sopivat toimitilat yritystoiminnan eri vaiheissa</p> <p>Innovaatiot Matkailuyritykset tuottavat ja hyödyntävät uusia innovaatioita: hyvinvointia edistävät tuotteet, geologia, tähtitiede, paikkateknologia jne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tuetaan yrityksiä vastaamaan kuluttajien laatu- ja palvelutietoisuuden kasvamiseen ja kulutuskäyttäytymisen nopeisiin muutoksiin tuotekehityksessä ja palvelujen tuotannossa • Vahvistetaan pienten yritysten strategista osaamista: erikoistuminen, yhteistyö, vastavirtastrategia, laatu jne.) • Edistetään uusien tuotteiden ja palveluiden markkinoillepääsyä • Hyödynnetään luonnon ja ympäristön erityispiirteitä tuotteiden markkinoinnissa • Tuetaan hyvinvointia edistävien tuotteiden ja palvelujen kehittämistä • Parannetaan yritysten kannattavuutta tuotannossa 	<p>investointien lukumäärä</p> <p>uudet työpaikat säilytetyt työpaikat</p> <p>uudet tuotteet uudet innovaatiot</p> <p>uudet markkina-alueet</p>
TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN/ INVESTOINNIT		
<p>Alueella on korkeatasoista matkailuun erikoistunutta yritysneuvontaa ja alan maakunnallinen/itäsuomalainen osaamiskeskittymä Maakunnallisen logistiikkaratkaisut ja suoramyntikanavat huolehtivat tuotteiden markkinoille pääsystä Alueen muu tutkimus- ja kehittämistoiminta tukee alan tuotekehitystä, esim. peliala</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään matkailuun erikoistuneen yritysneuvonnan saatavuutta ja jatkuvuutta mm. kehittämisorganisaatioiden verkostoitumisen avulla • Luodaan maakunnallinen/ itäsuomalainen osaamiskeskittymä • 	<p>Uuden verkostot ja toimintamallit</p> <p>Infrastruktuuri-investoinnit</p>
<p>NUORISO Yrittäjyyskoulutuksen vahvistaminen ja alan vetovoimaisuuden edistäminen</p>		
<p>KANSAINVÄLISYYS Edistetään alan yritysten pääsyä markkinoille: Aasia, Kaukoit, Venäjä</p>		
<p>ILMASTONMUUTOS VÄHÄHILISYYS YMPÄRISTÖ Luontomatkailun ympäristökuormituksen vähentäminen ja ilmastonmuutoksen hillintä edellyttää energiatehokkuutta ja uusiutuvien energiamuotojen käyttöä sekä jätteiden vähentämistä ja käsittelyä (raaka-aineet ja tuotannon sivuvirrat)</p>		

NÄKYMIÄ | HELMIKUU | 2015
KAINUUN ALUEELLINEN MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA
2014–2020

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

6.2.2015 | Maaseutu ja energia | JM

Taitto:SK | Kansikuva:Luomulampaita, Riku Lumiaro/Ympäristöhallinnon kuvapankki |

www.doria.fi/ely-keskus.fi | www.ely-keskus.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin